kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

KASIM 2003 SAYI: 84 TL (KDV DAHİL)

ISSN 1300-85

tekrar merhaba

- Natacha Atlas ve Cynthia Enloe İstanbul'daydı
- TCK'da değişime Cemil Çiçek inadı
- Medeni Kanun: İmzalar Ankara'ya
- Ş.E., Gülbahar, Maire: Kadına Yönelik Şiddete Son!

nihayet tekrar

Pazartesi'nin 1995'ten bu yana süren yayın hayatına 2001 Mart ayında çıkardığımız sayıyla ara vermek zorunda kalmıştık. Yeniden başlıyoruz...

Pazartesi nin 1995'ten bu yana süren yayın hayatına 2001 Mart ayında çıkardığımız sayıyla ara vermek zorunda kalmıştık. Geçen bir buçuk yıl içinde dergimizin eksikliğini farklı açılardan daha yakıcı biçimde hissettik, okurlarımızdan da benzer şeyler duyduk. Çıkmadığımız süre içinde, gerek *Pazartesi*'yi yeniden çıkarmak gerekse başka nelerin yapılabileceği konusunda toplantılar yaptık. Toplantılar bir ara kesintiye uğrasa da sonra devam etmek üzere güç topladık. Bugün elinizde tuttuğunuz sayıyı, ilk ay oldukça gevşek, ikinci ay ise sıkı çalışarak iki ayda hazırlanmış bulunuyoruz. Eksiklikleri hoş göreceğinizi ümit ediyor, bir sonraki sayıyı sıkı çalışarak bir ayda hazırlamayı vaat ediyoruz. *Pazartesi* nin yeni yayın döneminde başlayan değişiklikleri sizler de göreceksiniz. İlk değişiklik yazarlarımızın imzalarının çeşitlenmesi. Daha önce de kadın mücadelesinin içinde olan, olmayan, hayatında hiç yazı yazmamış olan, daha önce dergimizde ya da, başka yerlerde yazan/yazmayan, bilgisayardan, fakstan, düzeltiden, fotoğraf çekmekten anlayan birçok kadın fikirleriyle, emekleriyle bu sayıyı birlikte hazırladılar.

Bu sayımızda bir buçuk yılın panoramasını vermeye çalıştık. Medeni yasa değişikliklerini Neşe Sönmez, Türk Ceza Kanunu'nda kadınlar aleyhine olan maddelere kadınların müdahale etme çabalarını ise Ayten Ağırdemir ve Handan Koç bizim için derledi.

Kadına yönelik şiddet bu ayın dosyası. Tacizin tecavüzün sıradanlaştığı, Güneydoğu'da biten savaşın ardından açığa çıkan 405 sanıklı tecavüz davaları, on iki, on üç yaşındaki kız çocuklarının kimi zaman aileleri aracılığıyla pazarlandığı, gözaltında tecavüz davalarının "delil yetersizliği"nden düşürüldüğü bir dönem yaşıyoruz. Gözaltında Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu avukatlarından Eren Keskin ve Fatma Karakaş'la süren davaları ve yardım bürosu olarak taciz ve tecavüze karşı yapılabilecekleri konuştuk.

Orta sayfalarımız bundan böyle biraz daha "ağır" mevzuları tartışacağımız bir sayfa olacak. İlk sayımızı kadın kurtuluş hareketine ayırdık. Umarız okurlarımız için de verimli bir tartışma olmuştur.

Cynthia Enloe, uluslararası siyaseti kadınları da içine koyarak yeniden yorumlayan bir bilim kadını. Kitabı vesilesiyle İstanbul'a geldi. *Pazartesi*'de konuk ettiğimiz iki saat içinde onunla gündemdeki mevzuları, kadınları, feminizmi konuştuk. Amy Spengler büyük bir özveriyle röportajı bizim için Türkçeye çevirip düzenledi. İstanbul'a gelen bir başka kadın Natacha Atlas. Bu fırsatı kaçırmak istemedik. Ayşe *Pazartesi* için Natacha'yla görüştü.

Yeniliklerimiz de var tabii. Sağlık ve spor sayfalarımızda bundan böyle her ay gelişmeleri takip edeceğiz. Bunlar bizden. Bir de sizden beklediklerimiz var. Sınırlı bir bütçeyle çıkacağız. Dolayısıyla dergiyi ayakta tutmak için bütün kadınların, kadın gruplarının dayanışma göstermesine ihtiyacımız var. Dergiye ne kadar çok abone yaparsak, ne kadar çok yazı gönderirsek ömrümüz o kadar uzun olacak. Eski deyimle oku, okut, abone ol! Diyoruz. Birlikte neler yapabileceğimizi konuşmak için bizi aramaktan lütfen çekinmeyin. Bu çorbanın sizin tuzunuz olmadan pişmesi mümkün değil. Önümüzdeki ay görüşmek üzere.

PAZARTESİ

Sahibi *Kadın Kültür ve İletişim Vakfı*

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü *Ayşe Düzkan*

Yayın Yönetmeni *Beyhan Demir*

Görsel Yönetmen *Ömer Süvari*

Adres *Abdullah Sokak No:9 Beyoğlu-İstanbul*

Tel *(212) 249 5959*

E-Posta *pazartesidergi@mynet.com*

Katkıda Bulunanlar *Necla Akgökçe, Ayşegül Oğuz, Münüvvet Yılmaz, Eylem Polat, HAY-GİN,, Kibele Kooperatifinden Kadınlar, Özgün Akduran, Ayşegül Babalık, Ayten Ağırdemir, Handan Koç, Neşe Sönmez, Amy Spengler, Ayşe Düzkan, Özgür Sevgi Göral, Lale Aykent Tunçman, Haziran, Ülfet Tayli, Emek Ergün, Yelda Yücel, Esra Alkçavuşoğlu, Nazan, Melisa Bilal, Marina, Nilgün Yurdalan, Gülfer Akkaya, Hatice Tekdal, Devrim Gökçek, Özgen, Deniz, Nur Balkanlı, Firdevs Hoşer, Zeynep Yas, Tayip Temel*

Renk Ayrımı *Arda Grafik*

Baskı *Mart Matbaacılık Sanatları (212) 321 2300*

Dağıtım *Yay-Sat*

ABONE FORMU

Pazartesi'yi güçlendirmek için daha fazla kadına ulaşmaya ihtiyacımız var. 10 abone bulana bir kitap veriyoruz.

Abone olmak istiyorum

Adı Soyadı .....
Adres .....
Telefon .....
E-Posta .....
Abone Süresi *1 yıl ( ) 6 ay ( )*
Başlangıç Tarihi .....

Türkiye İçi
Yıllık 24 milyon, altı aylık 12 milyon
Aboneler için posta çek numarası: 662965
Bağışlarınız için T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No: 1052 30000 758921
Beyhan Demir

Yurtdışı
Yıllık 40 Euro 6 aylık 25 Euro

Döviz Hesabı
T. İş Bankası Taksim Şubesi Hesap No: 1052 301000 3330429
Beyhan Demir

Abone ücretini yatırdığınıza dair belgeyi ve abone formunu bize gönderin, biz de her ay Pazartesi'nizi gönderelim.

geçmiş zaman olur ki...

Geçtiğimiz yıla şöyle bir bakıp dergimizi yeniden çıkartmanın heyecanıyla, içimizde ukde kalanlara, arada bir de olsa heyecanlandıklarımıza, öfke duyduklarımıza kısaca değinelim dedik...

◆ 3 Nisan 2002, Fatih Altaylı buyurdu: "Bu kadına sinir oluyorum zaten, ilk fırsatta bu kadına tecavüz etmezsem adam değilim. Neymiş Türkiye'de kadına taciz, tecavüz varmış. Kendisine tecavüz edilmediği için böyle zırvalıyor." Bahsedilen kadın Eren Keskin. İnsan Hakları Derneği (o dönem için) başkanı, şaşırmadık, öfkelendik. Güvendiği dağlar var dedik. Zira güvendiği dağlar Şükranlar, Remziyeler, Gülbaharlar yaratmayı boynunun borcu bilmişti yıllardır. Bir halkı aşağılamanın en kestirme yollarından biri de kadınlarının ırzına geçmektir. Bunu hepimiz öğrendik artık.

◆ Birilerinin deyimiyle ülkenin doğu ve güneydoğusunda "namus cinayetleri" olarak tarihimize geçen geleneksel şiddet uygulamaları devam etti. Namus cinayetleri sürerken tecavüzler gitgide arttı. Mardinli Şemse taşlanarak öldürüldü. Cenazesini kadınlar kaldırdı. Erkek egemenliğinin milliyeti, sınırları yok. Şemse Nijerya'da Emine'ye dönüştü. Neyse ki Emine kurtuldu. Şemse nin acısı Emine'nin sevincine karıştı.

◆ Basında Ü.E., A.E. ve buna benzer şekilde kamunun kem gözlerinden korunan on üç, on dört, on beş, yaşları arasındaki, küçük kadınlar henüz kadınlığın ne anlama geldiğini öğrenmeden, kendilerine tecavüz eden onlarca erkeği teşhis etmek zorunda kaldılar. Küçük kadınları savunan avukatlar tartaklandı. Fotoğraflarının çekilmesini istemeyen tecavüzcülerin şiddetinden basın da nasibini aldı. Melih Gökçek hazretleri, "Sığınmaevleri açıldıktan iki gün sonra neye dönüştü biliyor musunuz?" buyurdu. Sonra, bu sözler bana ait değil dedi.

◆ Gonca Kuriş'i öldürenler yakalandı.

◆ Malezya'da erkekler kadınları cep telefonundan mesaj gönderme yoluyla boşamaya başladılar.

◆ Pakistan'da bir köy ağası kendisinden izin isteyen hizmetçisini cezalandırmak için köy meydanında çıplak dolaştırdı. Bu bize öldürüldükten sonra çıplak olarak halka teşhir edilen kadın gerillaları hatırlattı.

◆ Elbette hep kötü şeyler olmadı. "Kurtuluşumuzu Örgütleyelim Kadın Konferansı"nı yaptık. Kurtuluşumuzu ve kadın hareketini tartıştık. Kadın Sığınakları Kurultayı nın beşincisi yapıldı.

◆ Yıllardır çıktı çıkacak diye gündemimizi meşgul eden Medeni Yasa nihayet çıktı. Tabii ki bütünüyle istediğimiz gibi değil. Mal rejimi ve özellikle kadının ev içindeki emeğinin yasaca tanınmış olması en önemli değişiklik. Ancak on yedi milyon kadın bu yasadan yararlanamayacak. Çünkü yasa sadece 1 Ocak 2002 tarihinden sonra evlenenleri kapsıyor. Kadın kurumları olarak yasanın geriye vürümesiyle ilgili eylemlerimiz tabii ki devam edecek.

◆ Bir başka tartışma Türk Ceza Kanunu'nunda yapılması düşünülen değişiklikler oldu. Dergimizde de okuyacaksınız, değişiklikler ile ilgili çalışmalar sürüyor. Kadınlar bu konuda da öneriler hazırlayıp meclise sundular, kamuoyu yaratmaya çalıştılar. Bugün evlilik içi cinsel suçlara ilişkin maddelere AKP'li kadın milletvekillerinin şekil vereceği konuşuluyor.

◆ Uçan Süpürge nin film festivali yapıldı.

◆ FİLMMOR kadın filmleri festivali, güzel filmleri ile İstanbullu kadınlara merhaba dedi. Festivalin ikincisi için şu anda çalışmalar sürüyor.

◆ Halkevleri İzmit'te "Yoksullar Buluşuyor Kadınlar Konuşuyor" başlıklı bir festival düzenledi. Müzik, tiyatro, halkoyunları gösterileri ve panellerden oluşan festival bir hafta sürdü. Yoksulluk ve kadın başlıklı panelde, konuşan kadınlar, dinleyen kadınlar, soru soran kadınların hepsi vardı. Ne yazık ki kadın ve yoksulluğun tartışıldığı panelde patriyarkanın bıraktığı icraatlarını, adından bile bahsedilmedi.

◆ Bu arada "yüce" Amerika demokrasi vadiyle Afganistan'ı işgal etti. işgal Afganistanlı kadınlar tarafından protestolarla karşılandı.

◆ Amerika Afganistan'dan sonra da boş durmadı. Tankıyla, füzesiyle Irak'ı işgal etti. Afganlı kadınlar ve Iraklı kadınlar yetmevince İranlı kadınlara sıra geldi. İhtimal ki demokrasi! götürülme sırası İran'da.

◆ Türkiyeli kadınlar bu işgallerin hiçbirinin karşısında susmadı. 1 Mayıslarda, savaş karşıtı eylemlerdi, savaşa karşı olduklarını çeşitli şekillerde dile getirdiler.

Atladığımız haberler mutlaka vardır. Ama yineliyoruz, dergimiz çıkıyor olsaydı atlamazdık.

Firdevs Hoşer

Ayşegül Oğuz-Mürüvvet Yılmaz

tecavüzün öncesi sonrası

Gülbahar'ı kaçırılıp tecavüz edilen DEHAP Kadın Kolları yöneticisi olarak tanıyoruz. Aslında O Kürt olmanın getirdiği baskıları da göğüsleyerek, ayakta durmaya çalışan bir kadın.

Nerede doğup büyüdün?

Tunceli-Ovacık'da doğup büyüdüm. Beş kız kardeşiz. Adana'da, Mersin'de, sonra İstanbul'da kaldım. Benim ilk hedefim bana ait bir yaşamım olmasıydı. Yıllar sonra bir kızım olmuştu, kendime ait bir yaşam kurdum. Benimki tamamen bireysel bir mücadeleydi. Siyasi gelişmeleri takip ediyordum ama kadın hareketinden haberdar değildim. Özlemini duyduğum yaşamımı kurduktan sonra HADEP'te, siyasetle daha çok ilgilenmeye başlamıştım.

Partiye gidip gelirken kadın çalışmalarıyla tanıştım, ilk bizim kadın kollarını dinlediğimde bunlar benim yıllardır düşündüğüm şeyler ben bunları nasıl yaşamıma geçiririm diye düşündüm ama birileri bunları yaşama geçirmek için adım atmıştı. Ve sonra hiç düşünmeden kadın kollarında çalışmaya başladım. Küçük yaştan beri kadınların maruz kaldığı şiddete çevremde birebir şahit oldum.

Evlendin mi?

Evlenmedim, yani ne resmi nikâhım vardı, ne de düğün yapmıştık, ailem toplumun kaygılarından ve korkularından dolayı evlenmemiz için baskı yaptı. Aslında benim çevrem benim evli olduğumu zanneder, hatta kızımı beş yaşına kadar kimliğini çıkarmadım, ilk kimlik çıkarmaya gittiğimde, memur, "babası gelsin," dedi. Kendi soyadımı vermek istediğimi söyledim. Babası bu isteğime itiraz etmemişti ve daha ayrılmamıştık da. Ama memurun tutumu çok garipti, "Yaparken iyiydi de çocuk şimdi gayri meşru mu olacak?"deyip çıkarmadı. Ama Yasada yapılan değişikliklerle kızımı altı yaşındayken kimliğini çıkardım. Kızım şimdi benim soyadını taşıyor.

Bir de burada kadın hareketiyle tanıştıktan sonra yöntemim ve tarzım tamamen değişti diyebilirim. Kadın gözüyle bakmayı, bu mücadelenin aslında çok uzun bir yol olduğunu farkettim. Çok ağır bedeller ödedim. Köy yerinde bedel de ağırdır, size öyle bir bedel ödetirler ki, yalnızlaşırsın. Sorunlarımı hep tek başıma aştım, çünkü tek başıma kalmıştım. Özgürlüğümün hiçbir şey olmadığım, hatta özgür olmadığımı, tüm kadınların özgür olması gerektiğini anlamıştım. Bir de benim artık çok fazla seçeneğim yoktu, yaşadığım onca şeyden sonra kadın alanında çalışmaktan başka seçeneğim yoktu.

HADEP'le tanışman, partiye gelişin ne zaman oldu?

1999'da. İlk 8 Mart için mahalle çalışmalarıyla başladım. Gaziosmanpaşa'da oturuyordum, Şişli ilçesine gidiyordum ve evi geçindiriyordum.

Peki şimdi ve öncesinde politik yaşamında karşılaştığın zorluklar neler?

Benim Parti'de çalışmaya başladığım ilk yıllarda, kadın ve erkeğin sosyalizmle özgürleşeceği, kadın erkek diye bir ayrımcılık yapmaya gerek olmadığı, aynı koşullarda yaşadığımız düşüncesi egemendi. Sonra Sosyalist ülkelerde kadınların birçok fedakârlık yaptığını ama bunun asla fark edilmediğini öğrendim. Ben bunları fark ettikten sonra kadınlarla çalışmaya özen gösterdim, erkek zaten göz önünde. Erkekler birbiriyle daha iletişim halindeydiler. Kadınlar ezildiği halde, birbirleriyle ilişki kuramamaları erkeklerin ekmeğine yağ sürmekten öteye geçmiyor. Buna çok öfkeleniyordum. Bir de bu olaydan sonra daha da farklı bakıyorum. Karamsar değilim, düşünebiliyor musunuz yıllarca tecavüze uğrayan bir anne daha yeni dava açmış, bu aslında çok büyük bir gelişmedir. Kadınlar artık engel konulamaz bir mücadeleyi yükselttiler. Ben olmasaydım il kadın örgütünden başka bir arkadaş olacaktı. Hani diyoruz ya, utanması gereken kişilerin yerine hep biz utandık. Bu olaydan sonra tanıdığım tanımadığım herkes bana destek oldu. Ailem bile bana hep destek oldular. Sadece büyük ablam neden bizi aramadın diye sitem etti. "Bu kız kardeşime yapıldı, bak herkes kız kardeşimin yanında ama biz yanında değiliz." Sonra biz onunla sohbet ettik, annem köyde, çok kötü olmuş, ablam mesela gitti geldi, Annemi biraz rahatlattı, teselli etti.

Hâlâ annenle görüşmedin mi?

Gidemedim ama gideceğim. Aslında oraya gitmeye pek hazır da değildim, köy ortamı farklıdır. Tecavüz, gözaltına alınan kadınlara karşı kullanılan, sistematik bir işkence biçimidir. Bu olayda herkes tecavüz üzerine yoğunlaştığı ve sadece bunu sorguladığı için, açıkçası bu durum beni çok rahatsız etti. çünkü herkes benim yüzümde söndürülen sigara yanıklarıyla, kollarımda, bacaklarımda meydana gelen yara berelerle değil sadece tecavüzle ilgilendi. Bunun ta-

bii bu kadar öne çıkarılması, benim köye gitmemi. yetmiş yaşındaki anneme gitmemi engelledi.

Kürt analarıyla partide tanıştım, bir anamn çocuğunu şehit vermesi ne demek. Benim bir çocuğum var. on iki saat polislerle kaldığımda düşündüğüm bir tek şey vardı, bir daha kızıma sarılabilecek miyim? Ve o kadın beş tane çocuğunu kaybetmiş. Bu olaydan sonra yanıma bir yaşlı bir Kürt kadın gelmişti. Türkçe bilmiyor, bende Kürtçe bilmiyorum ve kadın Kürtçe bir şeyler söylevip beni teselli etmeye çalışıyordu ve beni de gerillada olan kızının yanına koyacağını, çünkü biz bu kampanyayı başlatırken yaşlı annelere "barış olacak ve siz çocuklarınıza kavuşacaksınız." Ya bilmiyorum ben, Türkiye'deki insanların bu kadar aldırmaz olduğuna inanamıyorum ve ben yanıma gelip geçmiş olsun diyen kadını sonra Saraçhane'deki saldırıdan sonra hastanede parmakları ezilmiş olarak gördüm. Ben bu çalışmaların içine tesadüfen katıldım ve bundan sonrada tesadüfen yer alırım diyebilir misin, diyemezsin. Ben onu hastanede gördüm, sarıldım o hâlâ beni teselli etmeye çalışıyordu. Ama o ağlamıyor, biz bunları yeni yaşamadık ki diyor. O kadının tek isteği barış olsun ve kızı gelsin. Bir sene içinde çok şey gördüm, her şeye bakış açım değişti, önceliklerim değişti.

Peki bundan sonra?

(Derin bir nefes alıyor) Şu an kafam çok karışık, bu olay hem Kürt sorununun, hem kadın sorunlarının bir an evvel çözülmesi aciliyetini gösterdi bana. Benim için başka bir alternatif yok. Ben şuna inanıyorum hem ulus olarak hem cins olarak ben saldırıya uğradım. Bir arkadaşım anlattı cezaevinde bir kadın benim olayımı duyunca ağlamış ve bende gözaltında tecavüze uğradım demiş. Neden gizliyoruz? Tecavüz nedir? Senin bedenine, cinsine yapılan bir şey. Akıllarınca seni utandırarak, senin insan içine çıkamamanı sağlamak. Sen o şekilde davrandığında da tamamen istedikleri oluyor. Buna çok kızıyorum. Bundan sonra galiba kadınlara bu şekilde gideceğim, biraz daha cesaret. Türkiye'de artık namusun ne olduğunu netleştirmemiz lazım. Karşı tarafın dediği gibi namus bizim iki bacağımızın arasında mı yoksa beynimizde mi? Bunun en iyi cevabını kadınlar verecek diye düşünüyorum. Ve ben bunu açıklarken de bu cevabı verdiğime inanıyorum. Eğer ben geri çekilseydim, inandığım şeyleri yapmasaydım o zaman namussuzluk olurdu.

utanması gereken biz değiliz

Gözaltında Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu 1995 yılında kuruldu. Şu ana kadar 177 kadının başvurduğu büronun avukatlarından Eren Keskin çalışmalarını anlattı.

Mağdurlarımızın hepsinde şunu gözlemliyoruz, hepsi önce babalarını üzmekten korkuyor. Yani feodal değer yargıları çok fazla oturmuş. Öğrenirse annem üzülür, diyene rastlamadım. İkincisi o kadar büyük sorunlarımız var ki hem yazılı hukuk hem uygulama açısından. Mesela kadın tecavüze maruz kalmış ama yediyle on gün içinde fiziksel raporun belgeleme için alınması gerekiyor, ama bu yediyle on günü kadın bir şekliyle geçiriyor utanıyor, sıkılıyor, korkuyor ya da gözaltında oluyor o süre içinde, yapamıyor ve fiziksel rapor alma imkânı kalkıyor. Geriye tek yol kalıyor, o da psikolojik rapor. Fakat cinsel şiddete maruz kalmış kadının durumunu belgeleyerek psikolojik raporu verebilecek uzman kadınlardan oluşan tek bir merkez var, o da Çapa Tıp Fakültesi Psiko-Sosyal Travma Merkezi. Ayrıca psikolojik ya da fiziksel raporu almış olsa da bir sorun var, Türkiye'de resmi bilirkişi raporu geçerli.

Cinsel şiddet gözaltına alınan kadınların hepsine uygulanan bir şey mi ?

Bize başvuranlar çoğunlukla Kürt kadınlar. Çünkü Kürdistan'da yirmi yıl süren bir savaşı en ağır yaşayanlar kadınlar oldu. Ama bize başvuran kadın sayısı gerçek sayının binde biri. İkinci sırada sosyalist kimlikleri dolayısıyla gözaltına alınan kadınlar var. Onun dışında cinsel kimlikleri nedeniyle ya da hırsızlık, uyuşturucu gibi suçlardan dolayı gözaltına alınmış kadınlar da başvuruyor. Gözaltına alınan her kadın istisnasız cinsel tacize uğruyor. Cinsel tacizin şekilleri var, sorgulamada soyarak cinsel taciz, elle göğüsleri elleme, vücudunu sıkma, vücudunda cinsel organ gezdirme, bunlar tabii ağır taciz biçimleri. Bunların yanında, "Yine mi geldin orospu," deniyor, bu da cinsel taciz. Zaten kadına yönelik şiddeti kendi içinizde meşrulaştırmışız. Toplumsal yanıyla da değerlendirmek lazım ama, esas olarak itirafa zorlamak için kullanılan bir devlet yöntemi. Ama şunu da eklemek istiyorum bu konuda uluslararası hukuk da çok yetersiz. Örneğin kadına yönelik şiddeti gerçek anlamda tanımlayan hiçbir metin yok, bir tek Birleşmiş Milletler Bildirgesi var, doğruya yakın bir tespiti olan, onun dışında kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinde kadınlara yönelik şiddet tanımlanmıyor bile. Savaşlarda kadınlar ağırlıklı olarak

cinsel şiddet yaşarlar, bu hem insanlığa karşı suçtur, hem de savaş suçudur.

Açılan davaların sonucunda kazanma oranı ne?

Türkiye'de hukuki yoldan sonuç almak çok zor çünkü işkence devlet politikası. Sadece işkence uygulayan polis ya da jandarma değil suçlu olan, onları yeterince sorgulamayan savcılar, onlar hakkında beraat kararı veren ya da zaman aşımından dava düşüren hâkimler, işkenceyi belgelemeyen Adli Tıp kurumu da işkencenin parçaları durumunda.

Kadınların sosyal ve kamusal hayatın içinde daha fazla yer alması lehimize mi? Mesela kaç tane kadın hâkim ya da savcı var?

Onun çok fazla bir önemi ne yazık ki yok. Erkek egemen sistem sadece kadınla erkek arasındaki ezme-ezilme ilişkisini belirlemiyor. Yani tüm ezme-ezilme ilişkilerini erkek egemen sistemle devam ettirmek, tanımlamak gerekiyor. Erkek egemenliğine karşı çıkmak aynı zamanda militarizme karşı çıkmak, kapitalizme karşı çıkmak, ırkçılığa karşı çıkmaktır. Ben mesela yedi yıl önce kendimi feminist olarak tanımlamazdım. Artık kendimi feminist olarak Ben bir ara Abdullah Ocalan'ın avukatlığını yapmıştım ve o dönem benim hakkımda pek çok yazı çıktı. Mesela "Apo'nun dişi kuşu" diye haber yaptılar. Bu haber üzerine hakaret davası açtık. Hâkim bunun bir hakaret olmadığına karar verdi ve kararı veren kadındı. Değer yargıları o kadar belirli ki bu yüzden de kadın hâkim ya da savcı atamanın önemi olsa da temelden sorunu çözeceğine inanmıyorum.

Gülbahar'ın davası nasıl seyredecek?

Gülbahar'ın olayı tamamen gayri resmi gözaltı, kayıtsız, hiçbir şekilde belgeleyemiyorsunuz. Bu tarz kaçırmalar çok yoğunlaştı. Gülbahar'a yönelik olmasının sebebi bence şu: Gülbahar gibi kadınlar belki yem girdiler siyasetin içine ve son dönemde kadınlar çok ön planda oldular. Şunu yaratmak istediler: "Evinizden çıkıp gelirseniz, bu sizin de başınıza gelir." Çünkü Gülbahar'ın olayında çok fazla itirafa zorlama yok, öç alma var.

Bir hukukçu olarak bu davadan bir umudum yok. Çünkü failin baştan beri kendini gizlediği bir olayda, polis olduğu çok açık olmasına rağmen, tanık olmaması sebebiyle bunu nasıl ispatlayacaksın. Ama Gülbahar olayının en önemli yanı bu, çok cesaretli bir şey yaptı ve yaşadığı şeyi ilk gün açıkladı. Bence bir sürü insana şunu dedirtti: "Bak neler oluyor bu ülkede?" Zaten bu konuda hukuki olarak yol almaktan çok hak arama bilincinin gerçekleşmesi gerekiyor. Ben bu yüzden Gülbahar'ın yaptığını çok önemli buluyorum. Bir de cinsel şiddet yaşayan kadınların, önce utanması gerekenin kendisi olmadığının bilincine varmaları gerekiyor. Utanması gereken bu işi yapanlar.

Beyhan Demir

405 meçhul penis

Geçtiğimiz ay 405 askerin bir kadına tecavüzden sanık olarak yargılandığı haberi kamuoyunda yer aldı. Ş.E. gözaltında yaşadığı fiziksel şiddet yetmezmiş gibi, bir yandan da hakkında çıkan haberlerle psikolojik bir şiddete maruz kalıyor.

Ş.E. 1993 ve 1994 yılında iki kez gözaltına alınmış ve çırılçıplak soyulmak, elektrik vermek, tecavüz, ölümle tehdit gibi yoğun işkencelere maruz kalmış. Yaşadıklarını 1999 yılında Almanya'da Gözaltında Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu avukatlarına açıklayan Ş.E.'nin hukuk mücadelesi beş buçuk yıldır sürüyor. Ş.E.'nin işkence gördüğü Mardin Derik Karakolu, daha önce de Şükran Aydın davasında adını duyduğumuz bir karakol. Şükran Aydın, yürüttüğü hukuk mücadelesini kendi ülkesinde bir sonuç elde edemeyince, AİHM'ne açtığı dava sonrasında kazanmayı başarmıştı. Ş.E. davasının hukuki sonucu ne olur bilemiyoruz ama yargı sürecini etkileyen, etkilemeye çalışanlar harekete geçtiler bile. Önce Jandarma Genel Komutanlığı zehir zemberek bir açıklama yaptı. Ş.E. ile ilgili suç duyurusunun basında yer almasına ve sanık 405 asker ile ilgili haberlere bölücü örgütün propagandasını yapanlar damgasını vurdu. Ardından Ertuğrul Özkök'ün Yıldırım Türker'in Ş.E. ve jandarma karakolundaki tecavüzle ilgili yazdığı yazıya cevabı, "Üç beş kişinin katıldığı tecavüz orduya maledilemez" oldu. Resmi gözleri bantlı yayınlanan Ş.E. cinsel şiddete maruz kalan kadınlardan sadece birisi. Gözaltında Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu ve aynı zamanda Ş.E. davasının avukatlarından biri olan Fatma Karakaş Ş.E. davası ve kadınlara yönelik şiddetle ilgili sorularımızı yanıtladı.

Dava ne zaman açıldı. Şu anda gelinen nokta nedir?

Ş.E. davasının hukuksal süreci 1998 yılında bize yaptığı başvuruyla Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Bürosu avukatları olarak onun adına Mardin Cumhuriyet başsavcılığına yaptığımız suç duyurusuyla başladı. 1999 yılında Mardin Cumhuriyet başsavcılığı takipsizlik kararı verdi. Biz bu karara itiraz ettik. İtirazımız Midyat Ağır Ceza Mahkemesi tarafından değerlendirildi ve mahkeme, savcının kamu davası gerektiren böyle ciddi bir olayda biraz daha delil toplamak, sanık tespit etmek, müştekinin beyanlarını önemsemek zorunda olduğuna ve bir kamu davası açılması gerektiğine karar verdi. Ardından Cumhuriyet Başsavcılığı harekete geçmek zorunda kaldı. 1999 ile 2003 yılı arasında da savcı dosyayı hazırlamaya çalışmış. Bu kadar sürede ne yaptın diye sorulsa aslında hiçbir şey yapılmamış, bazı askerlerin ifadeleri alınmış sadece.

Kamuoyunda sanık sayısının fazla olmasından dolayı mı yankı buldu sizce?

O tarihler arasında o bölgede görev yapan bütün askerlerin ismi dosyaya yazılmış. Şimdi 405 sanığın bu davada olması bizim lehimize bir şey değil. Bu tamamen devletin savcısının delil araştırmamasından ya da araştıramamasından dolayı olan bir durum. Bu tür dosyalarda bu kolay bir şey de değil. Savcının sa-

nıkların ifadesini alması bile bir başarı olabilir. 405 sanığa dava açılması bir belirsizlik aynı zamanda. Bu belirsizlik içinde hepsine birden beraat verecekler. N.Ç. dosyasında da rakam öne çıkarıldı. Bu durum çok irite edici. Bir tane sanık tecavüz etse çok dikkat çekmiyor ama 405 sanık herkesin dikkatini çekiyor. Pornografik bir durum yaratılıyor. Ceza yargılama hukuku açısından çok sanık olması hiçbir zaman lehte bir şey değildir aksine sanıkların beraatını kolaylaştıran bir şeydir.

Savcının tavrı bize cesaret verici gelmişti...

Bakın, Midyat Ağır Ceza Mahkemesi'nin bizim itirazımız üzerine verdiği karar savcılığın bu davayı açması yönünde. Kimin suçlu kimin suçsuz olduğu ve delillerin takdiri mahkemeye aittir demesi üzerine savcı hanım soruşturmaya başladı. Veya ondan önce başka bir savcı soruşturmayı açmıştı, bu savcı da devam ettirdi. Asıl süreci başlatan Midyat Ağır Ceza Mahkemesi'nin itirazımızı kabul etmesi oldu. Bu tavrın öyle çok iyi niyetli bir tavır olduğuna ben inanmıyorum. Çünkü Türkiye işkence dosyalarında etkisiz bir iç hukuk yolu sunmakta.

Şükran Aydın'la birlikte aynı bölgede açılan bu dördüncü dava...

O karakol çok namlı bir karakol. Karakolun konumunu anlattı arkadaşlar, hükümet konağıyla yan yana, çığlıkların çoğu zaman duyulduğu herkesin herşeyi bildiği, isteyenin gidip tecavüz edip isteyenin gidip serbest bıraktığı, isteyenin istediğini gözaltına aldığı yani tam bir hukuksuzluk dönemiydi o dönem. Başka olaylar da olmuş olabilir dolayısıyla.

Duruşma ne zaman olacak?

Duruşma 5 Kasım 2003 tarihinde Mardin'de yapılacak. Mahkeme müştekinin Almanya'da yaşıyor olması nedeniyle ifadesine Alman makamları aracılığıyla Almanya'da başvuracak. Önümüzdeki celse eksiklikleri tamamlamış olarak duruşmalara katılacağız. Şu anda müvekkilimizle görüşüyoruz. Kendisi orada beyanda bulunacak. Kendisine ait raporlar var dosyada olmayan, onları toparlamaya çalışıyoruz. Sanıkların beyanlarını incelemeye çalışıyoruz acaba kimin üzerinde yoğunlaşacak dosya. Elimizden geleni yapacağız.

Sadece gözaltında değil on iki on üç yaşında kız çocuklarının pazarlandığı, tecavüz olaylarının daha çok duyulduğu bir süreç yaşanıyor artık...

Kadına yönelik şiddeti değerlendirirken toplumsal atmosferi, kadına bakış açısını, kadının toplumda temsil ettiği değer yargılarını hepsini birden gözlemlemek lazım. Bu tür olayların kamuoyunun bilgisine sunulmasını ben kadın mücadelesi açısından olumlu buluyorum ancak çok dikkat edilmesi gerektiğini de düşünüyorum. Gerçekten bu konuların pornografik bir malzeme gibi, son derece ayrıntı olması gereken şeylerin kullanılmasının kadın mücadelesine de mağdur kadınlara da zarar vereceğini ve aslında bu tür yaklaşımların da kadına karşı ayrımcı bu toplumsal sistemden kaynaklandığını düşünüyorum. Hepimizin zihninde bu sistemin izleri mutlaka var. Ama biraz daha kavramları farklılaştırarak biraz daha kadından yana biraz daha mağdurdan yana ve biraz daha bu sistemin etkilerini azaltıcı davranırsak ve böyle yansıtırsak bu olayları zannediyorum hem mağdurlara hem de bizim projemiz çalışanlarına biraz daha umut vermiş olacağız.

Ertuğrul Özkök'ün "3-5 kişinin tecavüzü" yorumunu yaptığı yazısına kadınlar tepkilerini bir basın açıklaması yaparak gösterdi.

kurultay yetmez

Geçtiğimiz ay Ankara'da DEHAP Kadın Kolları'nın kurultayı yapıldı. DEHAP'lı kadınların taleplerini, kurultayı ve yaklaşık iki ay önce yapılan Özgür Demokratik Kadın Hareketi Konferansı'nı DEHAP kadın kollarından Hümeyra ile konuştuk.

Çalışmalarınızı anlatır mısınız?

DEHAP kadın kollarının çalışmaları DEHAP' tan çok öncesinden başlayan bir çalışmanın mirası aynı zamanda. Özellikle seçimlerden sonra kendi yönetimlerimizi resmileştirdik. 11 Ekim'de de kurultayımızı yaptık. Kadın kolları olarak öncelikli hedefimiz yaşamda kadın iradesini yaratmak. Kadın sorununun tarihi, kültürel, siyasi, ekonomik yönleri var. Erkek egemenlikli sistem olarak tanımladığımız sistemin karşısında alternatif olarak ne önerdiğimiz çok önemli. Birçok kadın kurumu kadın sorununu ortaya koyuyor. Bizim insanlık olarak içinde yaşadığımız sistemden kaynaklı sorunlar var. Varolan sistemlerin içinde örgütlü bir kadın bakış açısı olursa yaşadığımız birçok sorunun çözüleceğini düşünüyoruz. Çünkü bugün yaşadığımız, yoksulluk, şiddet, savaş bunların hepsinin kaynağında erkek mantığı var dolayısıyla bunların karşısında güçlü bir kadın bakışı yaratmak gerekiyor. Bunun için de örgütlenmek gerekiyor. Bizce toplumsal sorunlardan bağımsız kadın sorununu çözmek çok mümkün değil. Bugün kadın hareketinin güçlü ilerleyememesinin nedenlerinden biri de bu. Bizim asıl hedefimiz siyasal bir irade olarak kadın iradesini yakalamak. DEHAP kadın kolları olarak tek hedefimiz kimlik oluşturmak değil, genel yönetimlerde nitelik ve nicelik olarak kadın sayısını artırmak. Mesela bizim İstanbul yönetiminde yüzde 52 kadın delege oranı var. Bu zorunluluktan değil, yıllardır sürdürdüğümüz mücadeleden sonra elde ettiğimiz bir şey. Yine parti meclisinde kotaya gerek kalmadan yirmi iki kadın arkadaşımızın yer alması önemli bir şey. Başlangıçta bütün bunlar çok sancılı olmuştu. Mücadelemiz tabii ki bitmedi. Ayrıca, taciz, tecavüz, medeni kanun, şiddet gibi konular dışında Türkiye'deki demokratikleşme ile ilgili çalışmalarımız da var.

Medeni kanun ve töre cinayetleri konularındaki değişiklikler hakkında bir tartışma ya da karar var mı?

Kurultayda bu konularla ilgili mesajlar tabii ki vardı. Bu sadece kurultayda belirlenen bir şey değil. Mesela N.Ç. olayında da Ş.E. olayında da medeni kanunla ilgili kampanyalarda da çalışmalara katıldık. Bir de şunu söyleyeyim biz bu konuları işlerken sadece sistemle değil bir de erkeklerle uğraşıyoruz. N.Ç. olayında bazı insanlar onu savunmamızı hoş karşılamadılar. Ama bu bizim pratiğimizi engellemedi. Töre cinayetlerinde de hoşa gitsin gitmesin tavrımız net oldu. Töre cinayetinde ceza indirimleri tartışılıyor hâlâ. Bu meseleler sadece kurultaylarda konuşulan meseleler değil ve olmamalı zaten.

Toplumsal sorunlar diyorsunuz? Kadın meselesiyle önceliği mi farklı?

Sadece genel talepleri ele aldığımıza dönük eleştiriler alıyoruz. Kadın sorunuyla toplumsal sorunlar birbirinden bağımsız değildir. Günlük yaşam içerisinde pratiklerle bir şeyleri dönüştürmek gerekiyor. Bugün kadınlar tacize, tecavüze uğruyor, töre cinayetleri yaşanıyor erkek egemenlikli sistemden bağımsız değil, savaş ne kadar bu mantığın sonucuysa kadına yönelik şiddet de bunun bir sonucu. Toplumsal sorunlarla ilgilenmeyen kadın kurumları marjinalleşmeye mahkûmdur.

İki ay önce de bir konferans yapmıştınız...

Biz sadece DEHAP kadın kolu değiliz. Bizim üst kimliğimiz de demokratik özgür kadın hareketi. Bir buçuk ay kadar önce bir konferans gerçekleştirdik. Bizim kültür, sanat, basın, dernekler, bağımsız kurumlar, parti ve sendikalarda olan iki yüz kadın arkadaşlarımızla bir konferansımız oldu. Bu konferansta özellikle kadın kimliğini yaratmaya dönük kapsamlı tartışmalarımız oldu. Üst kimliğimiz kadın hareketi. Mesela ben DEHAP'tayım, kadın siyasette öne çıkarma, kadın sorununu gündemleştirme, alternatif bakış açısını yaratma, seçimlerde güç yaratma (kadın sorununda yerelde örgütlenme ve yerel çözümler yaratma çok önemli)vs. gibi sorumluluklarım var. Hepimiz varoluğumuz kurumlarda bu hareketin bir temsilcisi olarak çalışıyoruz. Biz bugünlere kolay gelmedik. Adım adım ve mücadeleyle geldik. Bazı kadınlar soruyor, neden özgür kadın hareketi değil de demokratik özgür kadın hareketi diye, biz demokrasiyi de önemsiyoruz.

Feminizm konusunda ne düşünüyorsunuz. Kurtuluşunuzu nerede görüyorsunuz?

Feminizme karşı değiliz. Şu anda platformlarda feministlerle ittifak halinde de bulunuyoruz. Biz hareket olarak bağımsız kadın iradesi ve örgütlenme yaratılmadan Türkiye'de varolan tüm kurumların içinde güçlü bir şekilde yer alıp oraları dönüştürmeden dünyadaki sorunların çözüleceğini düşünmüyoruz. Çünkü insanlığın yaşadığı sorunların hepsinin kökeninde erkek egemenlikli mantık var. Biz kendimizi feminizmin illa içinde ya da dışında tanımlamak gibi bir zorunluluk hissetmiyoruz. Feminizm bizim en güçlü ittifaklarımızdan biri. Bugün feminizmin Türkiye'ye kazandırdığı birçok şey de var. Ama Kürt kadın hareketinin kendine özgü yanları ve farklılıkları var.

ada'nın gınoç hoki*

Hay Gin Kadın Platformu, yaşamını kadınların özgürleşmesine adamış Sibil'in üzerindeki görünmezlik perdesini kaldırmak için evine plaket astı. Plaket söküldü. Kızlar yılmadılar. 25 Ekim'de plaketi tekrar astılar.

HAY GİN Kadın Platformu olarak, bizler, geçtiğimiz 8 MART'ta, Ermeni feminist yazar Zabel Asadur'un (Sibil) doğumunun 140. yılını kutlamak amacıyla bir dizi etkinlik hazırlamaya karar vermiştik. Ermeni kadın hareketinin öncülerinden ve Ermeni edebiyatının en özgün isimlerinden biri olan Sibil'ın anısına somut bir şeyler yapmak çoktandır hayalini kurduğumuz bir şeydi. Sibil'ın arka odalara itilmiş kitaplar ve yazılar arasından bularak çıkardığımız yaşamının canlı bir tanığı olan evine bir plaket asarak onu İstanbullularla paylaşmanın anlamlı olacağını düşündük. Böylece Sibil'in izini daha da belirginleştirmiş olacaktık ve gönlümüz ona olan borcumuzu bir nebze de olsa ödemiş olmaktan dolayı rahat olacaktı. Soranlara da bakın burada Sibil oturmuş derken göğsümüz kabaracaktı belki de.

Sibil'in evinin önünde plaketi astıktan sonra bir de hatıra fotoğrafı çektirmeyi ihmal etmedik...

Zabel Hancıyan'ın (Asadur) 8 Ekim 1863'te Üsküdar'da başlayan yaşamı 1934'te Şişli Mezarlığı'nda son bulana kadar hep kadınların ilerlemesi ve özgürleşmesi davasına adanmıştı. Daha on altı yaşındayken, Anadolu'daki Ermeni kızlarının, eğitim ve öğrenimleri için okullar ve yetimhaneler kurmayı amaçlayan "Azkanıver Hayuhıyats Ingerutyun"u (Milletperver Ermeni Kadınları Derneği) kurmuştu. "Ağçıgan Mı Sirdı" (Bir Kızın Kalbi) adındaki romanı ve "Gınoç Hokiner" (Kadın Ruhları) başlığı altında toplamış olduğu hikâyelerinde kadınların sorunlarını, hayallerini, acılarını, ümitlerini dile getirmişti.

Masis Dergisi'nde "Sibil" imzasıyla yayımladığı makalelerini kadının özgürleşmesi ve ilerlemesi davasına adamıştı. Ermeni edebiyatının en özgün şairlerinden biri olarak kabul edilen Zabel Asadur eşiyle birlikte liselerimizde bugün hâlâ Ermenice ders kitabı olarak kullanılmakta olan "Tankaran" (Hazine) da dahil olmak üzere çeşitli Ermenice dilbilgisi ve ders kitapları hazırlayarak modern Ermenice'nin gelişmesine katkıda bulunmuş, bir çok cemaat okulunda öğretmenlik yapmıştı.

Bizler, Sibil'in İstanbul'un kenar mahallelerinde yaşayan kadınların yaşamlarını dillendiren, ruhumuza dokunan hikâyelerini, kendine özgü üslubuyla yazdığı şiirlerini, romanlarını, genç kadınların eğitimi için gösterdiği çabayı okudukça büyük bir heyecan duyduk. İstanbul'da, yaşadığımız yerde, ona dair izler bulmak, bir fotoğrafını görmek, bir kitabına dokunmak, bugün hayatta olan kadın öğrencileriyle konuşurken hâlâ onun 'gücünü', 'heyecanını' paylaştıklarını hissetmek, kendimize ait hissedebileceğimiz bir 'tarih', bir 'hikâye' kurabilmemizi sağladı.

Kmahada'da, Akasya Sokak'ta yaşadığı üç katlı ahşap evini keşfettiğimizde, Sibil'in eski baskı kitaplardan iz sürmeye çalıştığımız hayat hikâyesinin, yaşayan bir kanıtını bulmuş olduk. Sibil de Adalı bir yazardı, ve tıpkı diğer Adalı yazarlar gibi ada vapurlarından, akasyalarından beslenmiş, yazdıklarına yaşadığı yerlerin izlerini bırakmıştı. Ama yaşadığı yerler onun izlerini bugüne taşımamıştı.

Biz bulduğumuz bir taşı yerine koymak istedik. Ve, Sibil'in evinin bugünkü sahibinden izin alarak, 8 Mart 2003 Dünya Kadınlar Günü'nde, üzerinde "Yazar, şair Zabel Asadur ve eşi yazar Hrand Asadur bu evde yaşamıştır" yazılı bir plaketi Kınalıada, Akasya Sokak'taki üç katlı ahşap eve astık. Sadece, kendi bildiğimizi herkesle paylaşmak istediğimiz için...Bir grup kadın, elimizde mor balonlarla, Sibil şiirleri okuduk ve mutlulukla plaketi astık. Çok az sayıda kadındık, ama yaptığımızın birçok kadının yürekten desteklediği bir eylem olduğunun bilincindeydik. O gün, o evin kiracısı olan adam bize "Boşuna uğraşmayın. Bunu buradan sökerler," dedi. İnanmak istemedik. Zabel Asadur'un yaşamış olduğu eve bir plaket asılabileceğine, asılmasının gerekliliğine inandık. Kendimiz çaktık çiviyi, astık plaketi. Ama, plaket birkaç ay içinde indirildi.

Biz, Adalar'da, İstanbul'da, Türkiye'de, dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan herkesin, yaşadığı yere ait olma hakkının olduğuna inanıyoruz. Kendini kadınların özgürleşmesine adamış bir kadının yaşadığı yere bıraktığı izi belirginleştirmenin, kadın tarihinin unutulmuş, unutturulmuş sayfalarını aydınlatmaya bir katkıda bulunacağını düşünüyoruz.

HAY GİN

**Gınoç hoki: Kadın ruhu*

Şahmaranı'dan mesaj var

görüyorum duyuyorum susmuyorum

Şahmaran Kadın Da(ya)nışma ve Araştırma Merkezi, şiddete ve ayrımcılığa uğramış kadınların ancak diğer kadınlarla dayanışma içinde bir güç olacakları düşüncesinden hareket eden bir merkez. Merkez, geçtiğimiz günlerde "Kadına Yönelik Şiddet ve Başa Çıkma Yöntemleri" başlığıyla uluslararası bir sempozyuma imza attı. Gidelim, görelim, aktaralım dedik....

Aile içi ve cinsel şiddet mağduru kadınlara destek sunmak amacıyla yan yana gelmiş kadınlardan oluşan Şahmaran Kadın Da(ya)nışma ve Araştırma Merkezi sempozyumu 11- 12 Ekim tarihleri arasında düzenledi. İki gün süren sempozyumda danışma merkezleri ve sığınma evlerinin dışında akademik çalışmalar yapan ve bu alanda faaliyet gösteren Adli Tıp, Barolar gibi kurumlar da sempozyuma katıldı. Kadın ve şiddet konulu kısa film gösterimiyle başlayan sempozyumun ilk gününde Finlandiya'da çeşitli kadın sığınaklarında yöneticilik yapan Marita Roubonen, Kirsti Kaleva, Maija Jantti, Miira Hartikainen ülkelerindeki kadına yönelik şiddete karşı kadınların en büyük güvencesi olan sığınaklarla ilgili yürüttükleri çalışmalarda elde ettikleri deneyimleri aktardılar.

Adli Tıp Uzmanı Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, Psikiyatrist Sunay Acıcbe ve İnsan Hakları Uzmanı Avukat Nurcan Kaya ise konuşmalarında şiddete tecavüze ve tacize maruz kalan kadınların hukuki, psikolojik ve tıbbi açıdan yeterli desteği göremediklerini dile getirdiler. İlk gün katılım düşüktü.

İkinci günde katılım daha fazlaydı. Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden gelen kadın örgütü temsilcileri ve bir gün öncesinde bildirilerini sunan ama ülkelerine dönmeyen Yunanistan'dan gelen arkadaşlarımız ve bizler, tartıştık.

İlk oturum Kadına Yönelik Şiddetin Evrensel ve Yerel Boyutları: Namus Cinayetleri'ydi.

İlk konuşmacı Diyarbakır KAMER'den Nebahat Akkoç'tu, Akkoç 1997'de kurdukları kendi deyimiyle evrenselden yerele doğru evrilen KAMER deneyimini anlattı. Diyarbakır'dan gelen ikinci konuk Diyarbakır Barosu Başkan Yardımcısı Av. Meral Danış Beştaş, Kadına Yönelik Şiddete Yargısal Uygulamalar, isimli konuşmasında yargının kadına yönelik şiddet karşısındaki taraflılığına dikkat çekti.

Öldürülen kadın olunca

Meral Danış'ın verdiği örnekler karşısında insanın kanı donuyordu. Bunlardan biri de Şelmuz Çiftçi davasıydı. Adam dört yıl önce üçüncü eşini işkence ile öldürmekten tutuklanmıştı. Aynı adamı daha önce ikinci eşini de döverek öldürmüştü. Öldürülen kadın sara hastasıydı ve savcı kadının sara hastası olduğu için kafasını duvara çarparak öldüğüne kani olmuş Çiftçi'yi serbest bırakmıştı.

Oturumda son olarak Mor Çatı deneyimi anlatıldı.

Kadına yönelik şiddetin psikolojik boyutunun tartışıldığı oturuma, Kocaeli Üniversitesi'nden uzm. psikolog Sinem Öztep, Şahmaran Kadın Dayanışma ve Araştırma Merkezi'nden psikolog Ebru Sorgun, Mersin Bağımsız Kadın Derneği'nden psikolog Zehra Tosun konuşmacı olarak katıldı. Oturum kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda psikiyatrinin klasik yöntemlerinin feminist bilinçle yeniden gözden geçirilmesinin ne kadar can alıcı bir mesele olduğunu göstermesi açısından ilginçti. Sempozyumun düzenleyicilerinden

Dilşah Deniz, kadınların karşılaştığı en büyük sorunlardan biri olan şiddetin görünür kılınmasına çabaladıklarını belirterek, düşük katılımdan dolayı kadın örgütlerine sitemlerini dile getirdi...Yani tabii ki hakh ama bir yandan da ne demişler "az olsun öz olsun"...

Emeği geçenlere buradan öpücüklerimizi yolluyoruz.

A.Oğuz -Necla

Şahmaran Kadın Danışma ve Araştırma Merkezi
Pazar günü hariç haftanın altı günü 09.00- 17.00 arası açık.
Tel: 0216 573 74 33

Esenyurt'ta açılan kadınlara mahsus kahvenin açılışı sonrasında Meral hayalleri, yaşadıkları ve karşılaştıkları zorlukları anlattı...

imece kadın kahvesi

Uç sene oldu. Hedefimiz baştan net değildi, çalıştıkça ortaya çıktı. İlk etapta kadın dayanışmasını oluşturmak istedik. KADIN ARAŞTIRMA DAYANIŞMA MERKEZİ adında bir büro açtık. İlk başta ablalar, "Burada ne satacaksınız," diyorlardı. Anlattık. Hepimiz gönullü faaliyetler yapmaya başladık. Doktor olanlarımız ücretsiz sağlık taraması, danışmanlık yaptı. Çocukların eğitim sorunları ile de öğretmen arkadaşlarımız ilgilendi. Kurslar verdik. Kadınların birbirlerinden öğrenecekleri çok şey olduğunu yaşayarak gördük ve farklı bir kültürü burada öğrendik, öğreniyoruz. Çalışmalar yayıldıkça gönüllü olarak katılmak isteyenlerin sayısı artmaya başladı. Tıyatro çalışmaları yaptık, tartışma grupları oluşturduk

Seminerler düzenledik. Zaman geçtikçe bizim katılımcılar arttı. Temizlik işçisi kadınlarla diyalog kurduk, onlar geliyordu. Bir sürü temizlik işçisi kadın tacize uğruyor, iş güvencesi yok, insanca muamele görmüyor Yaptıklarımızı nasıl görünür kılabiliriz ne yapalım derken kooperatif kurmaya karar verdik. Diğer taraftan başka görünmez işler yapan, esnek işlerde çalışan kadınlar olduğunu gördük. Örgütlenme çalışmalarına gelince;

onu zaman gosterecek. Biz şimdi küçük bir bilinç yükseltme grubu oluşturduk, bilinç yükseltme genellikle benzer kadınlar arasında yapılıyor. Bu da bir anlamda kadınlar arasında bir ayrımcılık. Çünkü okumuş etmiş kadınlar bir araya gelerek kendi cins bilinçlerine eleştirel bakarak yeni bir cins bilinci oluşturuyorlar ama bunun öbür kadınlarla bağım kuracak araç yok. Bilinç yükseltme grupları çok yararlı ama diğer kadınlardan kopuş var. Ama ben okuma yazma bilmeyen kadınlardan, ev kadınlarından çok şey öğreniyorum.

Önce buluşuyoruz, birlikte bir şeyler yapıyoruz. Kaşınızın oynamasından, mimiklerinizden ona tepeden mi bakıyorsunuz, onlarla bir şeyler mi yapmak istiyorsunuz anlıyorlar. Biz onlarla iyi ilişkiler yakaladık, o pekiştı. Buraya gelen kadınların yarısını tanıyorsak, yarısını tanımıyoruz. Ben konuşurken onların bakışlarını gördüm. Gözleri geleceğiz diyordu. Burada gördükleri şey onların bir daha gelip gelmeyeceğini belirleyecek. Geldiklerinde burasının kendilerine ait olduğunu anlayacaklar.

Kooperatif çalışmasını tamamlayabilirsek ev kadınları olarak emeğimizin farkında olacağız Hepimiz ev kadınıyız ve kadınlık durumu bilincini statü farkı olmaksızın paylaşabilmek istiyoruz. Bunun emek üzerinden olabileceğini düşünüyoruz. Benim sokakta tacize uğramam başka bir kadının evde dayak yemesinden kaynaklı. O, iki sokak ötesine gidemediği için ben tacize uğruyorum. sonuç olarak hedefimiz;

İster evde ister dışarıda çalışsın kadını olmaktan kaynaklı emeği görünür hale getirmek ve onun etrafında bir şeyler yapmak.

Mürüvvet

Onlar şimdi esnaf

Bizler; varlığı, emeği yok sayılan gölge insanlardık ve öyle olmadığını düşünüyorduk. Biz de erkekler gibi, birer birey olarak vardık. Gazi Mahallesi'nde İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nün açtığı Gazi Toplum Merkezi'nde verilmeye başlanan "kadının insan hakları eğitimi" konulu çalışmaya katılmamız bu yolda attığımız ilk adım oldu. Daha sonra KEDEV(Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı)'in düzenlediği 'yerel kadın liderliğinin desteklenmesi', 'Pazar araştırma ve geliştirme' eğitimlerini aldık. Bütün bu çalışmalarda kendi çektiğimiz sıkıntılardan yola çıkarak, mahalledeki sorunların neler olduğunu araştırmaya başladık. Ama tum kadınların sorunlarımıza verdiği yanıtlarda çocuklarının ihtiyaçları, onların eğitim, oyun olanaklarının kısıtlı olması gibi sorunlar başı çekiyordu.

Sonunda gönüllü birliktelğimizi örgutlu bir yapıya dönüştürmemiz gerektiği gerçeği kafamıza dank etti. Kooperatifte karar kıldık. Maddi sorunları aşabildiğimiz noktada. 5 Mayıs 2003 tarihinde "Kibele Kadın Çevre ve Kültür İşletme Kooperatifi"nı kurduk.

Bütün bunlarla uğraşırken, parasızlık oldukça zorladı bizi. Yapabileceğimiz işleri uzun uzun tartıştık. Ev yemekleri yapabileceğimiz düşündük. Bir sürü zorlukla uğraşarak, Kibele Sofrası adlı şirin lokantamızı açtık. Esnafız yani artık. Bu arada mahallenin bize bakışını gözlemlemek çok ilginç oldu. Ismarlanan yemekleri tepsilere koyup, dukkânlara dağıtmakta başta biraz zorlanıyorduk. Ama esnaf daha fazla zorlandı. Yerinden kalkıp, bızı kapıda karşılamalar "Yaa bacılar, bır çocuk tutsanız da bu iş (yanı dukkânlara servis) size göre değil" ler, "Yav bu kadın kısmısı bakalım ne kadar dayanacak" demeler, dukkanda bır erkek görmeyınce "Aşçınız nerede" demeler...

Ama en akıllıcasını yan komşumuz kafenın ışletmecisi genç arkadaş yaptı, yarı şaka yarı ciddi "Abla, ben kız arkadaşımı sizinle tanıştırmayacağım!" dedi. İki aydır da lokantamızı işletiyoruz. Yavaş yavaş borçlarımızı ödüyoruz. Kendimize güvenimiz gelişti. Kendi gucümuzle yapabileceğimize inandığımız yeni projeler oluşturuyoruz. Ve daha yapılacak, yapabileceğimiz çooooook iş olduğunu bilıyoruz.

Kibele Çevre Kültür İşletme Kooperatifi'nden kadınlar

darma duman

TEKEL işçisi kadınlar

2001 yılının Şubat ayında Tekel'in özelleştirme kapsamına alınması, Tekel çalışanları açısından yeni gelişmelere neden oldu. Biz de, Tekel Cevizli Sigara Fabrikası'nda çalışan kadınlarla konuştuk.

Tekel'in özelleştirilmesi kapsamında yapılanlardan biri de işlevsiz hale getirilen yaprak tutun atolyelerinin kapatılmasıydı.

Burada çalışanlar, el emeği ile tütünleri sigara fabrikalarına gönderilmek üzere ayıran kadınlar ve bunları ambalajlayıp gonderen erkek işçilerdi. Kadın işçilerin hemen hepsi mevsimlik geçici işçiler iken erkek işçilerin hemen hepsi daimi işçilerdi. Kapatılmaların gündeme gelmesi ile ilk önce kadın işçilere artık onlara ihtiyaç kalmadığı ve iş başı yaptırılmayacakları söylenerek geçici olarak işlerine son verildi.

Kadınlar mücadele ettiler, sonunda işlerinde kalmayı başardılar ama bir şartla. Tekel'in onlara önerdiği seçeneklerden birini seçip başka şehirlerdeki Tekel işletmelerinden birinde çalışmaya devam edeceklerdi. Amasya, Tokat, Batman, Bitlis, Hatay, İskenderun, Adıyaman, Muş ve Trabzon'daki toplam on yedi yaprak tütün işleme atolyesi kapandı ve buralarda çalışan 1695 kadın işçi nakil edilme durumu ile karşı karşıya kaldı. Bu kadınlardan başka şehirlere gitmeyi göze alamayan yaklaşık yüzde 30'u zorunlu bir "gonullu" emekli edilmeyle işlerinden ayrıldılar. Geri kalan yuzde 70'i ise nakil işlemlerini tamamlayarak başka diyarlarda ekmek derdine düştüler Kadınlar aileleri ile birlikte "goçtukleri" yerlerde yeni bir düzen kurmakla boğuşa dursunlar şimdi Tekel'in tümüyle ozelleştirilmesi durumunda hepten işlerim kaybedecekler

Sason yaprak tütun atölyesinden gelen bir kadın işçi yaptığı işi bakın nasıl anlatıyor;

" .. kocaman balyalar getiriyorlardı adamlar onumuze. Bizde açıyoruz boyle yaprak yaprak uçe boluyorduk. Bir...iki...üç...egre..begre..kapa . .sandığa basıyorduk. Sandıktan sonra kantara getiriyordık, kantarda tartıyordık. Adamlar ambalaj ediyorlardı, gonderiyorduk. Orada hazırlanır buraya gelirdi."

Kapatılma kararı sonrasında kendilerine ya tayin olacaksınız ya da gidın evinizde oturun denilen kadınlar bu karar karşısında ne yapacaklarını şaşırdıklarını soylüyorlar

"Tabii şaşırdık yani 91'de girdik 91'den sonra hiç çıkmadıydık ya biz bayağı tepki gösterdik. Sendikaya parti şubelerine gittik. İstanbnla geldik, yuruyuş oldu, Ankara'ya gittik vuruyuş yaptık... Ankara'nın girişinde büyük bir koprü var polisler oradan içeriye sokmadılar bizi. Biz tek başınıza gelmedik Erbaa. Gumüşhacıkoy, Taşova. Batman, İzmir yirmi beş tane işletme kapandı işte onlar kapanmasın diye hepsi yollara dokuldu, çare olmadı maalesef."

Eylemlerin yapılmasında ve o sureç boyunca sendika yanlarında olmuş.

"-Sendikacılar geldi uğraştı bizim başka yere nakil gitmeniz için, fabrikalara dağıtılmanız için, işsiz kalmamanız için. Bayağı uğraşıldı yani. Ankaralara gidildi, işimiz askıya alındığı için eve gidip oturduk ondan sonra eylem kararı aldı bizim sendikacılar Onun sonunda alınan karar işte bizim buraya gelmeniz. O karar alındı. sadece kadınlar dağıtıldı, erkekler hâlâ çalışıyorlar. Onlar kadrolu ama iş olmasa da oturuyorlar. Hukümet onlara bir şey demiyor. oturtuyor maaşlarını veriyor kadrolu sonuçta .."

Nakilden sonra perişan olan kadınlar yaşadıklarını konuk olmuştuk diye anlatıyor

"230 bayandık Sason'da. Emekli olabilecekleri emekli ettiler, emekli olmayanlar zaten Diyarbakır'a. Malatya'ya gittiler. Adana'ya gittiler, buraya geldik. Hepimiz darmadağınık olduk. Geldiğimiz zaman keşke bizi görseydin, valla komalık olmuştuk hepimiz sanki ölümden dönmüştük. İki ay üzuntüden gözyaşlarımız kurumamıştır."

Bütün sıkıntıları tek başına karşılayan kadınların kocalarının çoğu da çalışmıyor.

"Kocam çalışmıyor Oradayken şoförluk yapıyordu. Burada çocuklara bakıyor burada o kadar iş yok. Bazen servis yapıyor o kadardır. Sürekli bir işi yoktur. Orada olsaydık normal bir evimiz vardı, bahçelerimiz vardı Burada her şeyimiz zor. Ne kadar maaş alsak gene hep gidiyor, Çocukların masrafları çok. Aldığımız maaş aynı ama burada fakirlik çekiyoruz. Orada nede olsa bahçelerimiz vardı çocuklarımız dışarı giderdi gelirdi burada korkudan çocukları dışarı da bırakamıyoruz "

Kazandıkları parayı genellikle çocuklarına gonderiyorlar o da yeterse.

"Çocuklara zaten kalmadı. koydekiler baktı çocuklara. Biz anca burada yememize, içmemize, ev kiramıza, soğuk bir taraftan, yakacak aradık, yakacak bulmak için para harcadık, zaten grev yaptık, üç gun greve gittik hep paralarımızı kestiler vermediler o greve gittiğimiz dönemdeki paraları."

"Buyük oğlum Amasya'da okuyor Uçünu geçen sene buraya getirdim, onlar da burayı istemiyorlar. Anca ayda bir defa git gel...kazandıklarımızı yola veriyorum. Sürekli yollarda . şimdi okullar açılınca getireceğim."

Tayin yerleri belli olan ve hazırlıkları için herhangi bir izin verilmeyen kadınlar. Cuma yola çıkıp. Pazartesi günü hemen işe başlamak zorunda kalmışlar Yeni şehir, yeni hayat evde de yeni huzursuzlukları getirmiş. Kadınlardan biri ailede yaşananları şoyle anlatıyor:

"Huzursuzluk oldu tabii ilk başta biraz ..çünkü aldığımı para yetmedi İstanbul'da yaşamaya...

Aileleri memlekette kalan kadınların bir bolumü ise birlikte ev tutup bekâr hayatı sürmeye başlamışlar

"Geldiğim gün arkadaşlarla ev tuttuk burada öylece kaldık yani. Bır sene bekâr hayatı yaşadık çocuklar orada biz burada... Soma okullar kapandı kayıtları buraya aldırdık, onlar da buraya geldiler O şekilde yaptık hayat böyle devam ediyor "

İstanbul'un taşı toprağının altın olmadığını fark etmek çok zor olmamış

"Burada gece vardiyası olduğu için ücret az bir şey fark ediyor yani...Batman'da daha zengindik... Ne bileyim tarlalarımız vardı ekin ekiyorduk... Yok ya kocam bir şey yapmıyordu... ben kendim yapıyordum."

Görunen o ki. Batman'da ücretli işi olması kadının tarlada çalışmasına, ev işi yapmasına engel değil.

Çalışan bir kadın olmak, kendine güven getirdi mi, "Ben kendi paramı kazanıyorum. başıma bir şey gelirse kendimi ayakta tutarım, kocanın bir yanlışı olursa filan gibi" duşunduğün oldu mu, diye sorduk cevap kesindi:

"Yok öyle bir şey duşünmedim yani... Biz doğulu... Biz Kürt olduğumuz için öyle bir şey de duşunmeyiz yani. Ayrılmadır, boşanmadır, şudur, budur. oyle bir şey yok yani. "

Ozgün Akduran

RECM

kadınları öldürmenin binbir yolu

Bizim hukuk sistemimizde recm yok. Ama olup olmaması kimin umurunda. Namus cinayetlerini gerçekleştirmeye hazır babalar, kardeşler, amca oğulları ve kocalar ne güne duruyor!

İlk kimin aklına nasıl gelmiş bilinmiyor. Bir Arap geleneği olduğu, hatta eski bir Yahudi söylencesinde bu uygulamaya rastlandığı ve Tevrat'ta da geçtiği söyleniyor. Ama öyle ya da boyle yüzyıllardır Musluman ülkelerde kadınlara karşı kullanılan bir cezalandırma biçimi recm. Ustelik Muslumanların kendi arasında da tartışılığı bir konu. Hatırı sayılır bir Muslüman kesim Kuran da recm ile ilgili hiçbir hükmün yer almadığını onun yerine 'kanun otoritesi' tarafından belirlenen sopa veya ona benzer bir aletle seksen kere utandırma amaçlı dovulmesini söyleyen 'celde' isimli başka bir cezadan bahsediyor. Tabii ki, bunun geçmişte Musluman ülkelerde zinaya karşı uygulandığını ve peygamberin de bizzat bu cezayı verdiğini söyleyen, hatta internette ve bazı yayınlarda cezanın nasıl uygulanması gerektiğinin ayrıntılı tasvirlerini yapanlar da var. Zina yapan kadının göğsüne kadar mı, yok belıne kadar mı toprağa gomulmesi gerekır, ılk taşı kım atmalı gibi insanın kanını donduran, bir cinayetin ayrıntılı anlatımı ..

Recm Cezasının İnfazı

Zina ikrarla sabıt olmuşsa recm uygulamasına devlet başkanı veya ınfaz görevlisinin başlaması gerekir. Şahitle sabit olması halınde ise infaza şahitlerin tamamının hazır bulunması ve ılk taşı onların atması şeklıyle başlanır. Boylece herhangi bir şüphe, vazgeçme yanlışlık vb. tum ihtimallerin ortadan kalkması ve adlı hataya düşulmemesi için gerekli önlemler alınmıştır. Hz. Ali'nin şöyle dedığı nakledılmiştir: "Önce şahitler taş atmaya başlar, sonra devlet başkanı, sonra dıger insanlar" *(Zeylaî, a.g.e., III, 319 vd.; es-Şevkânî, a.g.e., VII,108)*. Bekârların zınasında ise değnek cezasına şahıtlerin başlaması gerekmez. Çünkü onlar bunun şeklini bilmeyebilirler ve bu durum zulme yol açabılır

Recm cezası, ıbretli olması için bir meydanda erkek ayakta, kadın ise tercih edilen görüşe gore goğsune kadar bır çukura sokularak kendisine olunceye kadar kuçuk taşlar atılmak suretiyle ınfaz edılır. Hz. Peygamber'in Gâmidiyeli kadın için, göğsüne kadar bir çukur açtırdığı nakledılır *(Zeylaî, a.g.e., III. 325)*.

Gene bazı kaynaklar Osmanlı da recm cezasının –nedendır bilinmez- hiç uygulanmadığını söylerken, Murat Bardakçı bır yazısında, Osmanlı tarihindeki tek örneğini anlatır Yahudi bır erkekle zına yapan Musluman bır kadın Sultanahmet At Meydanı'nda taşlanarak öldurülüyor. Rivayete gore de bu cezalandırma biçimi sarayın pek hoşuna gıtmedığı için tekrarlanmıyor.

Recm hâlâ uygulanıyor

Bugün bildığım kadarıyla İran'da ve Nijerya'nın kuzeyde kalan uç eyaletinde recm cezası yururlukte ve genelde olayın yaşanmasından çok kısa bir sure sonra infaz gerçekleşiyor. Hepınız bır süredır Emine Naval'ı bu katlıamdan kurtulmak için verdiği mucadeleyle izledık. Tüm dunyada kadınlar konuyla yakından ılgilendi. Kampanyalar düzenlendi. Hatta 'güzeller' bile Dunya Güzellık Yarışmasını boykot etmeye kalktılar. Şımdi Emine Naval kurtuldu ve bu kararla İslamiyet'e inanırının artığını söylüyor. Ancak onun yargılanma süreci boyunca Nıjerya'da ve başka ülkelerde infazlar gerçekleştirildi. Yine Nıjerya'da Safıye Huseyın aynı erkeğin üç defa tecavüzune uğradığını söyleyerek başvurduğu adlı makamlar tarafından recme mahkûm edılıyor. Tecavüz iddiasından vazgeçmesi karşılığında da cezası ıki ay ertelenıyor. Tecavüze uğrayan kadınlar, eşcinseller, zına yapanlar, recm yada buna benzer cinayetlerin gelecekteki kurbanları olmaya adaylar

Tek resmi hastanede çekilmiş

Emine'yi recmden bebeği kurtarmıştı. Karnındakı bebeğe rağmen bu katlıamdan kurtulamayan bir başka kurban ise Şemse Allak Otuz beş yaşındaki Şemse Mardın'de ellı beş yaşındaki Halil Açı'dan hamile kalıyor. Aılenin vereceği malum karardan kurtulmak için 'evlenmesi' de işe yaramıyor. Taşlı sopalı saldırıda, Halil Açı olay yerinde öldurülüyor. Şemse karnında bebeğiyle hastaneye kaldırılıyor. Komada geçen sürenin sonunda o da aynı sonu paylaşıyor. Aile cenazeyi alınıyor. Cenaze günlerce morgda bekledıkten sonra kadın orgüleri tarafından kaldırılıyor. Okuduğuma gore de tek fotoğrafı hastanede yeşil kart için yüzü gözu dağılmış halde çekılmış

Bizim hukuk sıtemimizde recm yok. Ama kimin umurunda. Onu her zaman gerçekleştirmeye hazır babalar, kardeşler, amca oğulları var. Şemse nin ınfazından sonra ıki aile kan davası olmasın dıye biraraya gelıyor. Asıl hedefin Şemse olduğunu, Halil Açı nın 'araya' gittiğini söyleyip barışıyorlar.

Taşla, sopayla ya da kurşunla, recm ya da namus cinayeti, kadınları oldurmenin bın bir yolu. Kalabalığın içinde yarı belıne kadar toprağa gomulmuş yağan taşlarla linç edılmek. Elbette aşağılanmak, utandırılmak; devlet eliyle recm edilmenin bır sebebi de bu. Namus cinayetlerinde ise, aile cezasını kestikten sonra kadın belki de buyutup baktığı, kirli donunu yıkadığı kardeşleri tarafından öldurülüyor.

Ayşegül Babalık

Handan Koç

Cemil Çiçek oyalıyor, kadınlar kovalıyor

Tecavüzcüye profesör bey alışsın!

"Tecavüze uğramış kadın olsam, tecavüzcüyle evlenirdim. İnsan zamanla alışır." Bu sözlerin sahibi Cemil Çiçek'in baş danışmanı Prof. Dr. Doğan Soyaslan, tecavüze uğramış kadınla kimsenin evlenmek istemeyeceğini savunuyor.

"Tecavuze uğramış kadın olsam, tecavuzcuyle evlenirdim. İnsan zamanla alışır " Cumleyi sarfeden Cemil Çiçek'in baş danışmanı Prof Dr Doğan Soyaslan. Tecavüze uğramış bir kadınla kimsenin evlenmek istemeyeceğini belirterek, tecavuz edenin evlenmesi halinde ceza almamasını savunuyor 26 Ekim tarihli Sabah Gazetesi'nde Selviye Akbunar evlendirildiği tecavuzcusunun, kocası olunca ona ne tür işkenceler yaptığını anlatarak Profesore cevap verdi. Sulhi Donmezer ise Soyaslan'a destek vererek, " Nikâh kadının namusunu temizler." dedi.

Türk Ceza Kanunu yenileniyor Ama AKP yasayı yenilemekten çok toplumun bile gerisine çekmeye çalışıyor. Mayıs ayında TCK Kadın Çalışma Grubu bir basın açıklamasıyla taleplerini içeren bir kitapçığı kamuoyuna sundu. Kitapçık bakanlığa ve ilgililere gonderildi. Adalet Bakanı, Temmuz başında tasarıya kimse goruş bildirmiyor diyordu.

2 Temmuz'da Ord. Prof. Sulhi Donmezer başkanlığındaki yirmi iki kişilik komisyon Ceza ve Tedbirlerinin İnfazı hakkındaki Kanun Tasarısı taslağına ilişkin çalışmalarını tamamlayarak Adalet Bakanı Cemil Çiçek'e sunmuş, Bakan Çiçek bu tasarıyı Sulhi Donmezer'in elini operek teslım almıştı

13 Ekim'de Cemil Çiçek nihayet "kadın örgutlerının tasarıya olan eleştırılerını Adalet Bakanlığı'na da gonderdıklerini" ifade ederek, "Benim kendilerinden ricam, hangi madde uzerinde nasıl değışıklık yapılması gerektiğini açıkça belirtmeleridir. Bunları iletırlerse, duzeltebılırız," dedi. Oysa kitapçık, tasarının çeşitli maddelerinde yapılması teklif edilen somut ve ayrıntılı onerıleri içeriyor.

Adalet Komisyonu Başkanı Koksal Toptan kadın orgutlerinin eleştırılerını dikkate alacaklarını soylese de AKP'li komisyon uyeleri kadın – erkek eşıtlığı fikrine hazır olmadıklarını belli ediyorlar Ilk hafta TCK Çalışma Grubunun kadın-kız ayrımı yapan "kadın" tanımının kaldırılması yonundeki onerısı komisyonca kabul edildi. Konuyla ilgili çalışmayı yuruten ve etkili bir kampanya halıne getiren kadınların gozu kulağı mecliste. Sırada namus cinayetlerine prım veren "haksız tahrik" maddesi var.

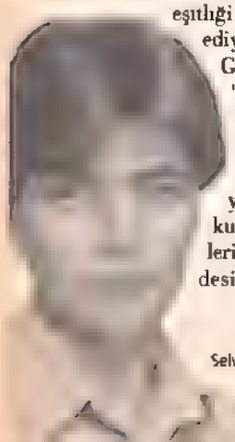

Selvıye Akbunar

"Kadını birey olarak görmüyorlar"

Kadınların yaşadığı insan hakları ihlallerinin buyuk bır kısmını oluşturan namus suçları zorla evlendırılmeler, evlılık içi veya evlilik benzeri ilişki içinde yaşanan tecavuzler, gozaltında yaşanan taciz ve tecavuzler ve kadınların cinsel ve bedensel butunluğune yonelik saldırılar Ceza Kanunu kapsamındadır. Tasarıda cınsel butunluğe karşı işlenen suçlar "topluma karşı suçlar " içinde duzenlenmiştır. Kadınlar birey kabul edılmelı bu suçlar kışılere karşı işlenen suçlar bolumune alınmalıdır. Orf, adet, gelenek, töre kadının toplumsal hayata katılımını engelleyen değer yargılarıdır. Irz ve ırza geçme kavramları, namus ve iffet gibi soyut ve oznel kavramlardır. "Zorla ırza geçme" "cinsel tecavuz" başlığına tercih edilmiştir. Rıza ile ırza geçme çağrışımı yapan bu oznel tanımlamaya yasada yer olamaz. Tasarıda evlılık içi tecavuz suç kabul edılmemiştir. Ayrıca ergın kişiye yonelık tecavuz fiilının takıbi şikâyete bağlı kılınmıştır. Tecavuz "cınsiyet organının ithali" olarak tanımlanmıştır Bu tanımlama sıklıkla gorulen copla tecavuz fiilını ağır bır cezadan kurtarmış oluyor kı herhangi bir vasıta ile tecavuz mumkun olduğuna gore tanımı yetersizdir. Yasa on beş yaşın altındaki çocukların cinsel ilişkıve rıza vermesinden soz edemez. Yasa tecavuz ettiği mağdurla evlenen faılı cezası kovuşturmaktan kurtarmakta, namus baskısı bu durumdaki kadınları evlılığe itmektedir. Namus cınayetlerini işleyenler korunmayı surdurmektedir. Yasada işyerinde cınsel tacizle ilgili duzenleme eksıktır. Kadın kocaya, babaya ya da topluma aıt kabul edılmektedir, unutulmamalıdır kı tasarı bu halıyle yasalaşırsa bır yuzyıl daha eleştırılerimizi tekrar etmek zorunda kalacağız.

Ayten Ağırdemir
TCK Çalışma Grubu Üyesi

Handan Koç

Cemîl Çîçek dixapîne, jin jî dê wî rehet nehêlin

Tecawizkaran bila profesor hînî bibe!

"Heke ez jinek bam û rastî tecawize hatibam, ezê bi tecawizkarî re zewicîbam. Mirov di nava demê de hînî hemû tiştî dibe ". Ev gotine ya Şêwirmende Cemîl Çîçek Prof. Dr. Dogan Soyaslan e. Soyaslan da zanîn ku kes naxwaza ku bi jineke rastî tecawizê hatî re bizewice û îdîa dike ku kes naxwaze bi jineke rastî tecawizê hatî re bizewice.

"Heke ez jinek bam u rastî tecawize hatıbam, eze bi tecawizkarî re zewicîbam Mirov di nava deme de hînî hemû tiştî dıbe ". Ev gotine ya Şewırmende Cemîl Çîçek Prof. Dr. Dogan Soyaslan e. Soyaslan da zanîn ku kes naxwaza ku bi jineke rastî tecawize hatî re bizewıce û îdîa dike ku kes naxwaze bi jineke rastî tecawize hatî re bizewıce. Di hejmara rojnameya Sabahe ya 26 kewçere de jina bı nave Selviye Akbunar ku bi kese ku tecawızî wê kirî re hatibû zewicandin, bı awayekî berfireh îşkenceyen ku mere we ye tecawızkar li we dıke vegotın û bi vî awavî bersiv da gotinen Profesor Soyaslan. Sulhî Donmezer jî piştgirî da Soyaslan û got: "Zewac namûsa jine paqij dıke".

Zagona Cezaye Tırk (TCK) te nûkirın Lê AKP lı cıhe ku zagone nû bike, ber bi paşverûtiyek ku dibın asteya civake de ye dikişîne. Koma Jmen Xebata TCK'e di meha gulane de daxuyanivek çapemenıye da û daxwazen xwe ji bo rayagiştî anîn zıman. Pîrtûka ku jin li ser xebitîn ji Wezaretıyê û derdoren eleqedar re hate şandin. Wezîre Dade Çîçek îdîa dikir ku kese der bare zagona nû de ramanen xwe neanîne zıman

Di 2'ye tebaxe de dibin serokatıya Ord. Prof. Sulhî Donmezer de komîsyoneke ku ji 20 kesan pek dıhat hate avakırın. Ve komîsyonê xebaten xwe yen der bare Infaza Cezaye û Tedbîren we de peşnûmeya xwe amade kir û ji Çîçek re ragihand. Çîçek ev dosyaye piştî ku deste Donmezer paç kır ji wî girt. Di 13'e kewçere de cara yekemîn da xuyakırın ku wı rexneyen ku 'saziven jinan' li zagone kırîn ji Wezareta Dade re şandıve. Çîçek dıgot: "Ez ji wan rica dıkım. bila bi awayekî vekirî bidin zanîn ka li ser kîjan xale çı guherîne dıxwazin. Ger wıha bıkın emê şaşiyan rast bikin." Lê ew dosyaya ku jina ji wezarete re şandî vekirî bû û hemû daxwazî te de hebûn.

Her çiqas Seroke Komîsvona Dade Koksal Toptan got; "Eme rexneyen jinan li ber çavan bigirin" jî, dîsa endamen komîsvone ven AKP'î li dıjî vê yeke derketın û dan zanîn ku ew ji ve yekê re ne amade ne. AKP'ıyan dan zanîn ku ew ji wekhevıya jin û mere re ne amade ne. Komîsyone peşnıyara Koma Jınan a Xebata TCK'e ya ku dıxwest ku cudahiya keç-jine jihole were rakirin peşıjirand û qebûl kir. Çave jnan li xebaten komîsyonê ye û ew de nêrînen xwe yen di vî warî de bi renge kampanyayeke bimeşînin. Nila jî dora rakirina xalen ku jinkuştinen ji ber doza namûse meşrû dikin e. Wekî din xala ku dıyar dıke ku jin mer tahrîk dike jî heye.

Jinê wekî tiştekî nabînin

Mafen mirovan en jine yen ku ten hinpekirin bi tayebetî, cinayeten ji ber namûse, bi dare zore zewicandın. tecawızen ku di dema zewace de pek ten an jî tekilıyen wekî zawace de dıqewimın. tacîz û tecawizen dıbın çavan de û mûdaxeleyen li dıjî bedena jine di çarçoweya TCK'e de wekî suc ten hesibandın. Dive jin wekî kesekî werin pejirandın û sûcen ku li dijî wan ten kirin wekî ku li dijî kesekî hatine kirin werin mırxandın. Kevneşopî. dab û edeten cıvake asteng in lı dıjî tevlıbûna jine ya civake. Tegehen 'namûs', "dest avetına namûse' pevven nedîtbar in Sernavê 'Bı darê zore destavetina namûse' bi 'Bı dare zore tecawîz' hatiye guherîn Wekî ku di navbera 'bi daxwaza jine dest avetibin namûsa we' û 'bi dare zore tekilî bi we re hatibe danîn' ferq û cudahî heye. Ev nakokive di zagoneke de ne pekan e cıh bıgire. Dîsa di zagone de tecawıza ku di nava male de, di dema zewace de pek hatî wekî sûc nave mırxandin. Li aliye dın tecawiza li dijî keseke ku temene we ji 18'e jor, heke ku ew kes gilîkar be wekî sûc te bınavkirın.

Tecawız wekî 'ketina nerık a hındur' te bınavkirin. Lê ev binavkırine tecawızen ku gelek caran bi copan pek ten li derveyî sûc dıhele. Jixwe bı dehan tışten ku tecawız pe te kirin hene. Ev binavkırına peyva 'tecawize' kem e. Zagon nıkare behsa qebûlkırın û pejırandina tekılıya zayendî ya zarokeke ku dibin temene 15 salî de bike. Heke jin bi kese tecawızkar re bızewice de tecawızkarî ji cezaye zagone xilas bıke. Feraseta civake jî jine ber bi zewacê ve dıbe. Dîsa zagon kesen ku ji ber namûse mirovan dıkujın dıpareze. Sererastkırına di zagone de ya der bare tacîzen ku li cihen kar pek ten kem e. Di zagona nû de her wekî ku jin male mer an jî bave xwe ye te qebûlkirin. Dive neye jibîrkirın, heke zagon bi vî rengî derkeve, de rexneyen me yen ku sed sal din jî didonin berdewam bıkin.

Ayten Agirdemîr

Endama Koma Xebate ya TCK'e

Kadın kurtuluş hareketinin temel sorunları üzerine...

Kadınlar tarafından yürütülen bir sürü mücadele var. Ama kadın kurtuluş hareketi kavramı bundan biraz daha farklı. Nilgün Yurdalan, Necla Akgökçe, Ayşe Düzkan ve Amargi Kadın Kooperatifi'ni temsilen Ayşe Kısmet bu konuyu tartıştılar. Bu kapsamlı tartışmaya önümüzdeki sayılarda da devam edeceğiz.

Kadın kurtuluş hareketi mi, kadın hareketi mi?

Ayşe D.: 1970 li yılların başında bir grup kadın "Meçhul askerden de meçhulu var, karısı" yazılı bir pankartla Paris'teki ünlü meçhul asker anıtına gidiyorlar. Fransa'da ikinci dalga feminizmin ilk eylemi bu. Ertesi gün gazetelerde kadın kurtuluş hareketi diye bahsediliyor o kadınlardan. Kurtuluş örgütlerinin ve kurtuluş kavramının ortada dolaştığı Filistin Kurtuluş Örgütü gibi örgütlerin adını sıkça duyurduğu bir donem. Bence kadın kurtuluş hareketi derken de, kurtuluş lafını kullanırken de iki şey önemli. Birincisi, kadın hakları savunuculuğundan kopuş. Yani birinci dalga feminizmin eşit haklar, oy hakkı, eğitim vs. hedefinden bir kopuşu temsil ediyor. Kadın hareketi lafı daha sonra ortaya çıkan bir laf. Kadın kurtuluş hareketinin dünyanın başka yerlerinde feministler dışında kullanıldığım sanmıyorum. Bugun hiç feminizmle ilgisi olmayan sol bir örgütun kadın grubu da biz kadın kurtuluş hareketiyiz diyor. Ama kadın kurtuluş hareketi demek, kadınların bir sol örgütün ya da herhangi bir örgütün yan kolu olması demek değildir. Leninist grupların, anarşist grupların çoğunun bir kadın kolu var. Onlar da devrimci süreçler hedefliyorlar ama işçi sınıfının devrimi için orgutlenmiş kadınların kadın kurtuluş hareketi addedilmesi mumkun değil. Kadın kurtuluş hareketi gerçekten kadın haklarının ötesinde kadınların kurtuluşu için bir altüst oluşu hedefleyen bir hareketin adı olmuş. Bunu çarpıtmanın da alemi yok. İkinci şey, özgurleşme. Yani varolan durum içerisinde biraz nefes alma. Şimdi bu, eşit haklardan biraz daha radikal, geniş çerçeveli bir şey. Bunlar o donemin ideolojik gerilimleri. Bugun biraz daha farklı bir gerilimle karşı karşıyayız. Artık muhalefetin içindeki insanlar bir araya geldikleri her zaman yeni bir dünya istemiyorlar. Yani mesela bazı kultürel hakların ifadesi, bugun muhalif bir şey olarak göruluyor. Demokrasi mücadelesi yeni bir dünyayı hedeflemez, iyileşme hedefi taşır. Mesela kadın hareketi içindeki, "Kadınlara ait olan şeyleri sevelim bunlar pozitif şeylerdir, bunlardan bahsedilmesi feminist bir şeydir," lafzı. Kadınlığın dayatılmadığı kadınlar olarak bunlar bize değişik ve kendini tanımaya yonelik bir şey gibi gelebilir ama birçok kadın için donüştürücü bir durum değil. Mesela anneliğin yüceltilmesi, evet annelik aşağılanıyor ama esas devrimci olan şey tabii ki anneliğin falan olmaması. babaların da annelik yapması. Annelik yüce bir şey, rahmimizde bizim hikmet var gibi şeyler yaygınlaşıyor ve bence çok tehlikeli. Üçüncu bir şey Turkiye'de bir saldırı olarak, türban meselesi. Türban tabii ki kadınların hakkıdır ve savunulması gereken bir şeydir. Fakat Türkiye'de kadınların sorunları nedir dediğin zaman hemen türban diyorlar. Türban bir özgürlük meselesi ama kurtuluş meselesi değil. Kurtuluş turbandan da kurtuluşu içeren bir şey çunkü. Bır şey daha, şahsen benim de çok sık yanında durduğum Kürt hareketi; Kürt kadınları geleneksel kıyafetlerini giyiyorlar ve dukkânları geziyorlar da anlaşılabiliyor, kadınlar turban takmak istiyorlar da anlaşılabiliyor. Şimdi bunların hepsi kendi içinde olumlu şeyler, fakat bunların hiçbiri kadınların kurtuluşu için bir sonuç getirmez. Kadın hareketi dediğimiz zaman bütün bunları kabul etmek zorunda kalıyoruz ama bunlar kadın hakları talebinin bile daha gerisinde. Kadın haklarında hiç olmazsa kürtaj hakkı istersin, sevişme hakkı istersin. Burada bir gerilim olduğunu duşunuyorum. Kadınların her-

hangi bir şey için yaptıklarına kadın hareketi denilebilir ama bundan bize bir hayır gelmez bence ve o yüzden kadın kurtuluş hareketi kavramına sahip çıkmanın çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. Niye feminist hareket değil? Şirin Tekeli adını hatırlamadığım bir kadından bir alıntı yapmıştı, "Feministler kadın hareketinin filozoflarıdır." Doğruluk payı var bunda. Yani bir şeyin içinde bir şey varolur ve yönünü o belirler, ağırlığı vardır. Bunun önculukle alakası yok. Bence kadın kurtuluş hareketinde kendini feminist olarak tanımlamayan kadınlar olabilir. Ama hedefinin kadınları nasıl kurtaracağız olduğunu unutmadan.

Necla: Senin söylediklerini ben de düşündüm. Mesela internete baktım, Almanca sitelerde kadın hareketi mi kadın kurtuluş hareketi mi yazıyor diye. Hep kadın hareketi denmiş. Ve kadın hareketinin altında sosyalist feminizmden, lezbiyen feminizme, pek çok alt başlık var. Mesela hareket denilmesi bana bizim politik tercihimizle, duruşumuzla ilgili bir şey gibi geliyor. Ama onun ötesinde Ayşe söyledi, sosyalist bir hareketin kadın kolu da kendisine kadın kurtuluş hareketi diyor diye. Burada teorik olarak da bir sorun var Mesela sosyalizmin inşasıyla kapitalist düzen ortadan kalkacak, iktidarı biz alacağız deniyor ya ama bizim açımızdan patriyarka diye bir mesele var ve bu da maddi temelini ev içi emek sömürüsünden alan bir şey ve bu sorun sosyalizmde çözülmeyecek. Bu nedenle sadece bir iktidar devirme meselesi değil. Bizim feministler olarak söylememiz gereken eviçi emek sömürüsü üzerinde yükselen koskoca bir sistem varlığı. Bu sistemin ortadan kaldırılmasını istiyoruz. Sadece bir hareket değiliz gibi bir şey de anlıyorum ben kurtuluş kavramından. Kurtuluş kavramından patriyarkaya vurulması gerektiğini anlıyorum ben.

Nilgün: Kadın kurtuluş hareketi dediğimiz şey aslında feminist bir etme eylemeyi işaret ediyor. Ama kimi feministler, ya da gruplar çeşitli nedenlerle feminist demediler, kadın kurtuluş hareketi dediler. Baştan beri gönlümde yatan madem feminizm yapıyoruz niye adını koyamıyoruz, ama anlaşılabilir nedenlerle de rıza gösteriyorsun. Ama giderek başka bir şey yaşanmaya başladı. Kavramlar, eylemler, sloganlar pek çok şey aslından ya da olması gerekenden başka şeyler, başka şeyleri anlatmaya başladı. Kendine feminist diyen, kadın kurtuluş hareketi başlığında aktif olarak çalışan bir kadın çıkıp, "Anti-feministler, feministler hep birlikte çalışmalıyız güçlenmek için," diyebiliyor mesela Bu benim için artık düğümün çözülmesi gerektiği nokta oldu. Çünkü farkettim ki böyle düşünen başka kadınlar da vardı. Niye bu da kullanılmasın, güçlenmek lazım madem, onları da alalım gibi feci bir durum. Karma yapılardaki kadın çalışmaları, feminist söz, karar, öncelikler meselelerinde yaşanan gerilim benim için de gerçekten çok önemli. Karma yapılarda kadın çalışmalarının koşulları o daha zor, ama yine de önceliği feminist mücadele ya da kadın kurtuluşu olan çalışmalardan bir farkı olsa gerek. Çünkü oralarda merkezi politikalar doğrultusunda yapılıyor kadın mücadelesi. Karma yapıların çoğunda feminizmin reddettiği hiyerarşi ilişkileri egemen. Kadınlar arasında da. Dolayısıyla bence önceliği feminizm olanlar kadın kurtuluş mücadelesinin asıl özneleridir. Bir sendikada ya da partide çalışan kadınlar oradaki merkezi politikalara bağlı olarak bazen ondan bağımsız hatta bazen ona karşı mücadele edebilirler. Parti içinde erkeklere ve o erkek egemenliğine karşı mücadele edebilirler. Ama aynı zamanda kadınları örgütlenmek için o erkek egemen partiye çağırırlar. Yani neyine, nasıl kefil oluyoruz. Aşmamız gereken önemli bir çatışma.

(devam edecek)

emeğimizin hakkını ararken

mal mülk meseleleri canımızı sıkmaya devam ediyor...

"Ekonomik Şiddete Hayır" kampanyasının içeriği ve çıkmazları bu bağlamda belki de hiç bitmeyecek bir tartışmayı hak ettiği kadar, sahip çıkılmayı da gerektiriyor. Çünkü, içeriği mal-mulk kavgasına indirgenmeye çalışılarak daraltılmış gibi görünse de ev içi emek sömürüsüne karşı çıkan perspektifiyle katılımcı yelpazesinin genişlemesine olanak sunuyor

Ömür tüketen ev işleri, görünmeyen-karşılıksız emek, sömürü, ekonomik bağımlılık, yoksulluk, şiddet, yani milyonlarca kadının her gün yaşadığı, okuduğumuz, dinlediğimiz, tanık olduğumuz... Hatta hayatın herhangi bir anında "özgurleşmiş kadınların" da canını yakabilen bir sorun Büyük büyük meselelerle ilgilenirken, birileri inatla üzerine gitmezse, kalıcı çözum bulunana kadar belirsiz bir geleceğe ertelenmek üzere rahatlıkla rafa kaldırılabilecek sorunlardan biri... Ekonomik şiddet...

"Ekonomik Şiddete Hayır" kampanyası Mayıs sonunda başladı. Kadınların yoğun mücadelesi sayesinde, eksiği gedığı olsa da kadınlar lehine bir çok değişıklığı içeren ve 1 Ocak 2002'de yurürluğe giren Yeni Medeni Yasa'nın yürürlüğü ve uygulama şeklı hakkındaki kanunun 10. maddesinin değiştırılmesi talep edildi. Bu madde, yeni kanunla birlikte yürurluğe gıren yeni Mal Rejimi'nin uygulamasma ilişkin bir yürurluluk tarihı konmasından ibaret aslında. Yeni Medeni Yasa'nın içerdiği değişıklikleri bir kalem geçersek hıkâye şu; evlilikler süresince edınilen malların boşanma halinde paylaşım esaslarını içeren mal rejimi değişmişti. Eskıden mal kimin üzerineyse boşanma halında de ona kalıyordu. Yeni Mal Rejimi ise evlilik suresınce edınilen malların boşanma halında eşler arasında eşit paylaşılmasını öngörüyor. Kampanyanın hedef aldığı 10. madde, yeni Mal Rejimi'nin sadece 1 Ocak 2002 tarihınden sonraki evlilikleri kapsaması ve eski evlıliklerın yeni mal rejiminden yararlanmasını önlemek üzere erkek egemen Meclıs'in erkek mılletvekillerınce kendi devimlerıyle "malları karılara yedırmemek" için buldukları bir formüldü. Bu yürurluluk tarihi sayesinde 5-10-20 yıl önce evlenmiş kadınlar bu yasadan yararlanamıyor.

Medeni Yasa'da yerini koruyan bu yürurluk maddesinin kaldırılması için mucadele etmek, 17 milyon evlı kadının emeğinin gaspına karşı çıkmak demekle birlikte kadınların yüzyıllar boyu görünmeyen emeğıne, ev içi emeğe bir kez daha sahip çıkma imkânı sunuyor. Bılıyoruz kı Türkiye'de sadece kadınlar yoksul değil, ama rakamlar kadınların Turkiye'de de en yoksul kesimi oluşturduğunu ortaya serıyor. DİE verilerıne göre, Güneydoğu Anadolu'da kadınların yuzde 93.5'inin, kadınların daha iyi konumda olduğu söylenen Ege bölgesınde bile yüzde 74 6'sının tek kuruş gelırı yok. Tapulu malların yuzde 91.3'ü erkeklerin üzerıne kayıtlı. Mal yoksa yok, ama varsa da, erkeklerın mulkiyetınde.

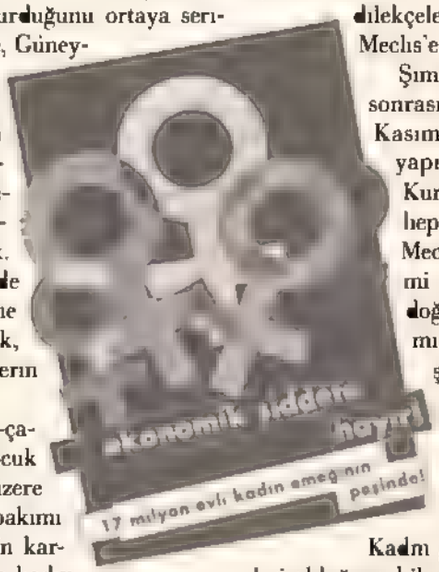

Ev dışında çalışalım-çalışmayalım ev işleri, çocuk ve eşler başta olmak üzere diğer aile bireylerinin bakımı için harcadığımız emeğin karşılığı yok sayılıyor. Oysa kadınların ev içi emeğinin karşılığının verilmemesi, diğer bir söyleyişle ekonomik şiddet; kadınlara yönelik her türlü şiddet ve ayrımcılığı beslediği gibi, kadınları hak arama ve koruma mücadelesinde güçsüzleştırmesi bakımından da erkek egemen sistemin devamında silah konumunda. Daha önce mahallelerde de toplantıları yapılan "Kadınlara borcunuzu ödeyin, bütün ev kadınları çalışan kadındır, ev işi emek sömürusüne son" sloganlarıyla Turkıye çapında başlayan "Ekonomik Şiddete Hayır" kampanyası Mayıs-Temmuz döneminde aktıf olarak sokakta imza topladı. İstanbul'da Taksım, Beşıktaş, Bakırköy, Kadıköy meydanlarında, semt pazarlarında, Ankara, Antalya, Mersin, Adana, İzmır, Çanakkale, İzmıt. Dıyarbakır, Van, Batman ve Urfa'da 1.5 ay içerisinde 35 bin kadın TBMM'ye gönderılmek üzere dilekçe imzaladı. 19 Temmuz'da İstanbul'da "şimdilık sizi uyarıyoruz, Meclıs açıldığında onbinlerce dilekçe ile kapınızda olacağız" diyerek 101 dilekçe sembolik olarak postaya verildi. Çanakkale, Ankara ve dığer ıller de toplanan dilekçelerin bır kısmını gönderdi Meclıs'e.

Şımdilerde ise kampanyanın sonrası üzerine kafa yoruluyor Kasım'da Ankara'da altıncısı yapılacak Kadın Sığınakları Kurultayı'na katılıp, o günlerde hep birlıkte dilekçelerimizle Meclıs'e gıdıp mılletvekılleriyle mi görüşsek, Medeni Yasa'mın doğum tarihi olan 17 Şubat'ta mı... 8 Mart geliyor, ekonomik şiddet dahil kadına yönelik her tür şiddete hayır için mıtıng mi yapsak...

Kampanyada işi yuklenen kadın sayısı bugünlerde daha da azaldı. Kadın gruplarının kendi gündemleri olduğunu bilıyoruz, saygı duyarım... Ama bu iş de bizleri bekliyor. En az 17 mılyon kadının karşılıksız kalmış emeğine sahip çıkmak boynumuzun borcu...Yüreğinizi, enerjinizi, beyin gucünüzü, dayanışmanızı esırgemek niye ki...

Not: Kampanya ile ilgili toplantılar Mor Çatı'da sürdürülmeye çalışılıyor. Mor Çatı da bir telefonun ucunda ..

Mor Çatı (212)-292 52 31

Neşe Sönmez

"Asıl meseleleri" erekler belirliyor

Cynthia Enloe, uluslararası siyasette olan bitenleri feminist bilinçle yorumlayan bir bilim kadını. "Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler" adlı kitabı Türkçe'de yayımlandı. Kitap vesilesiyle İstanbul'a geldi, konuşmalar yaptı... Yeniden 'merhaba' diyen *Pazartesi* için bundan iyi fırsat olamazdı.

Kitabınız Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler Türkçe'de çıktı. Bu üç unsurun birbiriyle ne alakası var? Muzlarla başlayalım...

Niyetim, ağır veya ezici gelmeyen bır başlık yaratmaktı. Çünkü başlığı "Feminist Bakış Açısından Uluslararası Militarize Olmuş Politik Ekonomi" gibi bır şey olsaydı birkaç kişi haricinde kimse okumaz diye korkuyordum. Ve bi raz şaşırtıcı bir kelimeyle başlamak istıyordum, o da muzlar oldu, çünkü butün bu ürunlerin uluslararası ekonomisindeki yeri özellıkle ilgimi çekiyor. Ama benim söylemek istediğim, muz endustrisinde kadınlar nerede? Eğer kadınların hayatlarını gerçekten ciddiye alsaydık muz endustrisi sol bir analizi ya da serbest piyasa analizine gore göründuğunden daha farklı gorunur muydu?

Del Monte, Chıquita gıbi muz plantasyonlarında her şeyin çok erilleştırılmiş olduğunu keşfettım. Muzlar çok ağır ve onları ağaçlardan kesmek gerektığinden, birinin orada çalışabilmesi için pala kullanabılmesi gerektiği varsayılıyor. Bu da erkek işi gibi goruluyor. Fakat daha sonra keşfettığim iki şey daha vardı Birincisi, bu sadece büyük plantasyonlar için geçerliydi. Daha kuçük ölçekli muz çiftlıklerinde -ki bu belki Turkiye için de geçerlıdır- durum öyle değildi; orada kadınlarla erkekler bu işi birlıkte yapıyorlardı. Yanı işin bu boyutta erileştirilmesi çoğunlukla uluslararası dev şirketlere ait buyuk plantasyonlar için geçerliydi

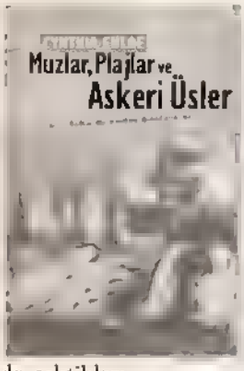

Sonra muzun ihracat için hazırlanma sürecinin izini sürdüm. Ve kadınları orada muzları yıkayanlar rolunde buldum. Bu da Filıpinler'deki Dole plantasyonlarında çektikleri bir dıa gösterısini benımle paylaşan Filipinli feministler sayesinde oldu. Buyuk plantasyonlarda muzlar kimyasallarla yıkanıyor. Kadınlar Orada bileklerıne kadar gelen kimyasallar içinde ayakta durup muz yıkıyorlar. O anda, hiç kimse bana kadınların muz endustrısinin dev şirketlerındeki rolunu, anlatmadı diye duşundum. Diğer bir şey de bu büyük plantasyonlarda çitlerin tam ötesınde genelevlerin bulunmasıydı Nikaragua ve Kosta Rıka'da muz endustrısi üzerıne çalışan çok ilerici bır adam bu konuda bir araştırma yapmıştı. Fakat çalışması kadınlar hakkında hiçbir şey içermiyordu. Dolayısıyla ona yazdım ve kadınların nerede olduğunu keşfettin mi, diye sordum. Çunku çalışması Orta Amerıka'daki Chiquita muzunun sol bakış açısıyla hazırlanmış çok iyi bir analiziydi. Ve O da tabii tabii evet evet.... onlar genelevlerdeler diye cevap verdi. Ben de ama Filip, bunu kitabında söylemedın, dedim. Bu konu yaptığım işin bir parçası değildi diye karşılık verdi. Konu hakkında bana daha çok bilgi vermesini istedim Örneğin, genelevlerde kimler var? Genelevlerdeki kadınlar herhangi Kosta Rıkalı kadınlar değildi, belli etnik gruplardan gelen Kosta Rıkalı kadınlardı. Ayrıca Hıntli Kosta Rikalı ve Nikaraguali erkekler ile İspanyolca konuşan erkekler farklı fahişelere gıdıyorlardı. Yani bütun olay hem ırkçılaştırılmış, hem ataerkilleştirilmiş ve plantasyon hayatıyla da iç içe geçmişti. Çünkü plantasyon sahıpleri, plantasyonlarda böylesi ağır işler yapan erkeklerin rahatlamasını sağlamayı düşünüyordu.

Fakat bu durum herhalde muz plantasyonlarına özgü bir şey değil?

Kesinlikle değil. Her yerde genelevler hakkında soru sorarım. Tersane olsun, askeri us olsun, genelevlerin bunların hayatlarındaki yerini araştırırım Fakat her zaman aynı cevabı almıyorum. Bu soruyu içtenlikle soruyorum, sorunun cevabını bildığımi varsaymıyorum. Çunkü orneğin eskiden bır genelevin bulunduğu yerde yöneticiler işçilerin eşlerini getırmelerine karar vererek geneleve olan ihtiyacı azaltabilirler. Her zaman her sektörde gerçekleşen fahişelikle ilgili sorular sorarım. Buna üst sınıf bankacılık işleri de dahil. Bankacılık konvansiyonlarında striptizcıler var mı?

Bu sorunun cevabı genelde nedir?

Evet! Özellikle dev şirketlerin buyuk toplantıları olduğu zaman. Bankacılar da bu konuda özellikle ünlüdür. Oteller de buyuk bankacıların toplantılarıyla ilgili bunu soyluyorlar. Bunlar "eğlence" olarak sık sık striptiz gosterileri yaptırırlar. Çünkü erkeklerin -ki bankacıların tumunun erkek olacağı varsayılır- birbirleriyle böylece ilişki kuracağı ve geliştireceği duşunulur. Ben de bunu bankacılık endüsrisinin bır parçası olarak görüyorum. Eğer striptızcıler bankacılığın uluslararası siyasetine dair kendi hıkâyelerim anlatabılseler, o zaman ban-

kacılık hakkında harika bır ders kıtabımız olurdu.

Kitabınızın kapağında Carmen Miranda'nın göz alıcı bir resmi var. Uluslararası siyasetle ilgili kitapların kapaklarında böyle bir resim pek görülmez. Miranda'nın neden kapakta yer verdiniz?

O, muzlar ve diğer meyvelerle dolu koskocaman şapkalarıyla ünlüydü. Carmen Miranda'yı seçmemin nedeni kadınların uluslararası sıyasetteki yerini irdelerken sadece plantasyonlara değil, ayrıca ABD'deki ve diğer batılı ülkelerdeki kulturun, kadınların o ekonomilerdeki gerçek yaşamlarının kamufle edilmesine nasıl yardımcı olduğuna da bakılması gerektiğini düşunmeye başlamamla ilgiliydi. Dolayısıyla Carmen Miranda çok ilgımı çektı, çunkü o, muzun çok modern bir meyve olarak sunulmasını sağlayanlardan biriydi. O bır Hollywood aktrısiydi ve komedyendi. Fakat kendisi Brezilyalıydı. Afro-Brezilyalı değil, Portekiz asıllı Brezıyalıydı. ABD'nin muz politikaları için çok onemlıydi bu kadın. Çunku O, muzun sadece modern olmasını ve populerliğini değil aynı zamanda dert edilmemesi gereken bır şey olmasını da sağladı. Muz insanı eğlendiren bır şey halıne geldi. Boylece de muz endüstrisinde çalışan kadınlar ve erkekler de dert edilmemeliydi. Portekız asıllı bir Brezılyalı olarak bilinçli bır biçimde Afro-Brezılyalıların müziğini benimsemeye karar verdi. Bu da çok radikal bir hareket olarak görüldü. Aynı zamanda orta sınıftan bir kadın olmasına rağmen gene kasten pazarda çalışan kadınların taktığı şapkaları da takmaya başladı. Daha sonra Hollywood'a yakışır bir biçimde çok renkli ve eğlendırici olarak sunulsa da kariyerinin ilk aşamalarında benımsediği politikalar çok farklıydı. O zamanlarda ırklar arası, kültürler arası muzık ve performans ile ilgileniyordu. II. Dünya Savaşı sırasında Hollywood'daki film şirketleri ABD hukümetinin Latin Amerika'da dost edinmesine yardımcı olacak bir rolde oynamasını istediler. Dolayısıyla Breziyah olmasına rağmen Arjantın hakkında bir sürü fılmde oynamaya başladı. Amerikan seyircisine Latın Amerika ulkelerinin dost olduğu gosterılmeye çalışılıyordu. Carmen Miranda, savaş donemında Latin Amerika'nın dostça davranması ve tarafsız olmasını sağlamak ve bu bolgeyle ittıfak kurmak için kullanıldı. Böylece gençliğimde çok komik, çok Hollywood bulduğum cıddiye almadığım bu kadın, birden muzun uluslararası politikası, Amerıkan kültürel politikaları ve hatta II. Dunya Savaşı politikalarını araştırırken bana rehberlik etmeye başladı

Port Allegre ve Kankun'daki ekonomik forumlar hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu tür alternatif ekonomik sistemler üzerine olan tartışmalara katdanlar kadınları ne derece ciddiye alıyor? Sizce feministler olarak bu konuda ne yapmalıyız?

Bence kureselleşmeyı sorguluyorsa ya da çokuluslu dev şirketler ekonomısine bır alternatif sunuyorsa kadınların yararınadır, diye duşünmemeli. Küreselleşme karşıtı ve alternatıf ekonomik hareketlerde feminist sorular sormamız gerekiyor. Bunların büyük hareketler olduğunu kadınların hem dunya hem de kendileri ıçın katılmaları gerektığını duşünmek yerıne bunlar hakkında feminıst bır bilince sahip olmalıyız. Yani feminıstlerın eskiden beri sordukları fakat artık yenı anlamlar taşıyan bir soru sormalıyız: Ataerkillik kuresel kapıtalizmden daha küçük bir iktıdar sıstemi mıdır? "Asıl mesele" hangisidir? Çunkü hem varolan iktıdar sıstemi hem de onun alternatifleri konusunda "asıl mesele"mı her zaman, feminizmi pek duşünmeyen erkekler tarafından belırlenmesi beni çok endişelendırıyor. Çunku ben onların plantasyonlarda çalışan kadınlarla pek ilgilendığını duşunmuyorum. Onlara göre Dole, Chiquita, Del Monte demek yeterlıdir; kadınlar nerede sorusunu sormazlar. Ben, durumun sadece gelıştirilen eleştirel anlayışlar konusunda değil, alternatıf ekonomiler konusunda da boyle olduğunu duşunuyorum. Örneğin son donemde kalkınmayı sağlamak için en yenilikçi, heyecan verıcı ve alternatıf yontemlerden bırı olan mıkro-krediyle olup bitenler çok konuşuluyor. Ve bazı feministler bu konuyla ilgılı şöyle bır uyarıda bulunuyorlar: Hanenın içinde olup bıtenleri dıkkatle izleyin. Diyelım ki üçümuz bir hanede yaşıyoruz ve sen hanedeki kadın olduğun için alternatif bankacı sana son derece duşuk faizi olan mıkro-krediyi verdi; feministler, kadını izleyip o paranın haneye gırdiğinde kadının kocasının o parayı gasp edıp etmediğini soruyorlar.

İsterseniz plajlara geçelim. Kitabınızda plajlar aslında turizmi simgeliyor. Acaba kadınlar turizmin neresinde yer alıyorlar?

Ben kalkınma politikalarını ve ekonomilerini takip ederken turizmin Dünya Bankası ve diğer büyük donor ve danışmanlar için çok önem taşımaya başladığını fark ettim. Onlar, finans bakanlarına turizmin küresel ekonomiye dahil olabilmek ve kendi ekonomilerini gelıştırmek için hayati onem taşıdığını söylemeye başladılar. Aynı şeyi yaptım: kadınların turizmin neresinde olduğunu sordum. Boylece de otellerde oda hizmetçileri olarak çalışan kadınlara karşı ilgi beslemem gerektığini öğrendim. Artık dunyanın neresinde olursa olsun bir otelde kaldığım zaman oda hizmetçilerin kimler olduklarını öğrenmeye çalışırım. Bu, Isanbul'da kaldığım otel için de geçerlı. İzmir'de kalacağım otel için de. Bırincisi, oda hizmetçileri her zaman kadınlardır. Her zaman tahmın ettiğiniz etnik ve ırk grubundan değiller. Acaba hangi etnik gruplardandır, acaba yeni goçmenler midir? Ondan sonra, bır oda hizmetçisi olarak çalışmak nasıl bir şeydir sorusunun cevabını ararım. Hıç terfi edıyorlar mı? Koskoca otel zincir-

leri bu düşük ücretle çalıştırabildikleri, kadınlara ne derecede bel bağlamışlardır?

Boylece ben, oda hizmetçilerinin gözleriyle bakıyorum uluslararası turizm endüstrisine. Batı Hint Adaları ında ve Jamaika gibi yerlerde turizmin ülkenin üzerindeki egemenliğinin bir milliyetçi eleştirisi vardı ve slogan şuydu: "Biz bir oda hizmetçileri ulusu değiliz." Duyduğumda bunun ne kadar da ataerkil bir söylem olduğunu düşündüm. Bunu söyleyen eğer buraya turizmi getirirseniz bu ulusun erkeklerini kadınsılaştırırsınız, diyen erkeklerdir. Ben de, zaten kadınsılaştırılmış kadınlara ne olacak? diye düşündüm. Bu düşünce, turizmi eleştiren milliyetçilerin turizme, erkeğe yakışmaz bir şeymiş gibi çok cinsiyetçi bir yaklaşımla nasıl karşı çıktıkları üzerine daha fazla kafa yormamı sağladı. Bu da milliyetçilik ve milliyetçilik söylemindeki kadının yerinden söz etmemi de mümkün kıldı. Son olarak da cinselliğin turizmde nerelerde yer aldığını takip etmek önemlidir Her tur turizm cinselleştirilmiş değildir, fakat yine de cinselliğin turizmdeki yerini sormak gerek. Onu teşvik eden ya da etmeyen devlet politikaları nelerdir diye sormak gerek. Bu konuda en çok akıllanmış olanlar, Taylandlı feministlerdir. Onlar birçoğumuza, fuhuşun devletin turizm ticareti düşüncesindeki yeri neresi, sorusunu sormayı öğretti. Tekrarlıyorum, ben hiçbir zaman fuhuşun, ele aldığım konunun merkezinde olduğunu varsaymam, fakat fuhuşa dair soruların her zaman sorulması gerektiğine inanıyorum. Fuhuşun hangi uçak şirketlerinin işine geldiğini; hangi tatil koyünün, otellerinin erkek turistleri ve fahişeler için bir buluşma noktası halıne geldiğinde görmezlikten geldiğini soruyorum.

Soru sormanın ustası olduğunuz kesin!

Evet, keşke cevaplarını da bir bilsem! Biliyor musun, Çitlembik'in Turkiye'de kitabımı yayımlamış olması benim için çok heyecan verici bir gelişmedir, fakat şimdi asıl istediğim, Turkiyeli feministlerin kendi Muzlar, Plajlar ve Askeri Üsler, ya da bir karşılığını yazmalarıdır.

Daha önceki yazı ve konuşmalarınızda Türkiyeli feministlerin çok aktif olduğunu, onların yaptıklarından etkilendiğini dile getirdin.

Sanırım ilk dikkatimi çeken Turkiyeli feministlerin militarizm karşıtı çalışmalarıydı. Bunun nedeni de kısmen Ayşe Gul'le (Altınay) haberleşiyor olmamdı. Ayrıca tabii ki burada ABD üslerinin bulunduğunu biliyordum, burada ordunun iktidara gelmiş olduğunu da bilıyordum, hala iktidarda olmasa da çok güçlü olduğunu biliyordum. Bence Türkiyeli feministlerin üzerine kafa yormaları ve diğer feministlerle de paylaşmaları gereken çok şey var. Bu da, Cezayir'de de olduğu gibi ordunun, laikliğin asıl koruyucusu rolüne büründüğünde ülkelerde özellikle böyledir. Dünyanın değişik yerlerindeki birçok feminist için laiklik, daha az ataerkil olan bir devlet yaratmak için son derece önemli bir düşünce olmuştur. Dolayısıyla birçok Hintli, Amerikalı, İngiliz ve Japonyalı feminist kendini laik devlete adamıştır, çünkü bütün dinler çoğunlukla son derece ataerkillerdir.

Bir yandan militarizm karşıtı diğer yandan dinin devletteki yeri hakkında kendi goruşlerine sahip olan Turkiyeli feministler hakkında düşunmeye başladığımda dedim ki, o kadar da basit değil! Peki ya laıklığı koruyanlar militaristlerse? Ondan sonra hem Cezayirli hem Turkiyeli kadınların bizimle paylaşacağı çok şey olduğunu düşundüm, çünkü laıklik taraftarı olmak tek başına kimseyi feminist ya da kadınlar için guvenilir bir ittifak yapmaz. Bu da bana, Türkiyeli feministler çok akıllı olmalılar diye düşundurdu – ve öyleler gerçekten! Özellikle de bu çıkmazı çözmemize katkı yapabilecekleri için Türkiyeli feministler ABD askeri usleri ve Turiye'nin ABD ile olan ittifakına dair ABD'li feministlerden çok daha fazla bilgiye sahiptirler; ABD'li feministlerin bu konular hakkında hiçbir fikirleri yok. Bu, utanç verici ve korkunç, ama böyledir.

ABD'li feministler ABD'nin dış siyaseti konusunda o kadar habersizler mi?

Ben ders verirken yaptığım şeylerden biri duvarlara haritalar asmak ve bildiğim -çunkü elbette hepsini bilemem- tüm ABD askeri üslerinin bulunduğu yerleri işaretlemektir. Ondan sonra bu askeri üslerin bulunduğu yerlerde ABD'li kadınlar dahil olmak üzere kadınların nerede olduğunu sorarım, burası da tartışma için iyi bir başlangıç noktasını sunar. ABD'nin İncirlik'teki üssunde kadınlar nerede sorusunu soran Amerikalı bir feminist araştırmacı olduğunu duydum, dolayısıyla bu çok onemli bir çalışma, umarım hem İngilizce hem Türkçe olarak yayımlanır. İngiltere'deki askeri üslerde kadınların nerelerde olduğu sorusuna dair de çok az bilgimiz var. Bu İspanya, İtalya ve Almanya için de geçerli. İngilizce olarak bir haber bulteni yayımlayan eylemciler sayesinde kadınların Japonya-Okinawa'daki askeri üslerdeki yerleri hakkında biraz bilgi almaya başlıyoruz. Bunu derslerimde kullanıyorum ve hem Amerikalı kadınlar hem de erkekler bu bilgilere çok şaşırıyorlar, çunkü hiç kimse onlara bundan söz etmiyor. *(Devam edecek...)*

Amy Spengler

TC devleti ABD'nin Irak'ın işgalini güçlendirecek olan teskereyi çıkardı. Gördük ki Türkiye savaş yanlısı politikalara karşı değil.

Irak savaş ve kadınlar

24 Ekim tarihli *Radikal* gazetesinin arka kapağındaki haber manidar: "Burkadan bikiniye." Haber "Taliban rejiminin yıkılmasıyla aşama aşama özgürlüğüne ilerleyen Afgan kadını"nın iki sene öncesine göre ne kadar değiştiğini anlatıyor. Filipinler'de düzenlenen bir güzellik yarışmasına katılan yirmi üç yaşındaki "Afgan Güzeli" de bu değişimin en önemli göstergesi. Aslında haber egemenlerin uzunca bir süredir yaygın biçimde savunduğu iddiayı ortaya koyuyor. 11 Eylül'den sonra Amerika'nın Ortadoğu özelinde, ama sadece orayla sınırlı olmayan emperyalist yayılmacı politikaları, savaştıkları ya da işgal ettikleri bölgelerdeki kadınları esaretten ve ezilmişlikten" kurtardı" ya da "özgürleştirdi."

Kadın hareketinin iki yüzyıllık mücadeleler tarihi ve kadınların çok daha önceden başlayan ezilmişliğinin bizlere öğrettiği ilk şey patriyarkanın bir geri kalmışlık problemi olmadığı. "Modern, kentli, batılı ve iyi eğitimli erkekler" sahip oldukları avantajlardan yararlanmakta hiç de çekinmedikleri gibi, dünyanın daha "modern ve ileri" bölgelerinde –ki bununla kastedilen aslında daha erken kapitalistleşmiş Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'dır- patriyarka hiç de daha güçsüz değil. ABD dünyanın başka yerlerindeki kadınları "özgürleştirmek" için operasyonlar düzenlerken, kendi ülkelerinde kadınlara yönelik yaygın cinsel ve fiziksel şiddet, özellikle göçmen kadınların üzerindeki ekonomik ayrımcılık ve şiddet, yeni-liberal ve muhafazakâr hareketlerin kürtaj karşıtlığından tutun da kadınların ev içi rollerini pekiştirmeye uğraşan gerici ve kadın düşmanı kampanyalar bütün hızıyla devam ediyor. Afganistan saldırısı boyunca kadınları "burkalardan kurtarmak" en yaygın temalardan ve emperyalist saldırıyı meşrulaştırmak amacıyla üretilen tezlerden birisiydi. "Modern" dünyada patriyarkanın bir sistem olarak ne kadar egemen olduğu meselesi bir yana, aynı zamanda herhangi Batılı emperyalist saldırının başka coğrafyanın kadınlarını kurtarmayacağı çok aşikâr. Emperyalist silahlı saldırı bir yana, çok daha masum görünen çeşitli bölgelerde yürütülen kadınların durumlarını iyileştirme projelerinin bile, ileri kapitalist ülkelerle geri bıraktırılmış ülkelerdeki kadınlar arasında bir dayanışma ilişkisi oluşturması mümkün değil. Buradan her kadının sadece kendi yaşadığı coğrafya üzerinde söz hakkı olduğu ve farklı kimi zaman da daha ağır ezilmişlikler yaşayan kadınlarla dayanışma ilişkisi geliştiremeyeceği anlamı çıkmamalı elbette. Ancak bu ilişki, kadınların kendi örgütlü güçleri arasında mümkün. Bu durumda bile etnik ya da sınıfsal konumlarından ötürü farklı deneyimler yaşayan kadınlar birbirleriyle bunu politik açıdan dikkate alan ve bunun gereklerini yerine getiren bir hat kurdukları ölçüde gerçekleştirebilirler. Aksi takdirde Amerikan Birlikleri nin ya da kimi "Afgan kadınların durumuna çok üzülen Amerikalı kadınlar"ın gönderdiği giyecek yardımları örneğinde olduğu gibi bir yandan bombalayarak öldürülen bir halka bir yandan da kıyafet dağıtmak gibi rezil sonuçlar yaratır. Batı'nın son iki yüzyıllık emperyalist tarihi herhangi bir kadın dayanışmasını mümkün kılmak şöyle dursun, sömürü ve tahakküm ilişkileri, kan, gözyaşı, tecavüz gibi sınırsız bir aşağılanma anlamına geliyor: "daha ileri" halkların "daha geri ve ilkel" halkları "özgürleştirmesi" yoğun bir ekonomik ve siyasi sömürüden başka bir şey anlamına gelmiyor.

Irak saldırısında "burkalar" kadar belirleyici olmasa da kadınların Saddam Hüseyin rejiminin baskılarından özgürleştirileceklerinin altı çizildi. Hâlâ nerede olduğu bulunamayan kitle imha silahlarının ve nükleer silahların varlığı –oysa Amerika Birleşik Devletleri'nin Ortadoğu'daki en sıkı müttefiki İsrail'in elindekilerin nerede olduğu az çok biliniyor- bahane edilerek gerçekleştirilen Irak saldırısı boyunca görebildiğimiz özgürleşen kadın pek yoktu. Kadınlar üzerlerine bombalar yağarken özgürleşmekten çok kendi canlarını ya da çocuklarının ya da sevdiklerinin canlarını korumaya ve ölmemeye uğraşıyor, en temel beslenme ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyor, yaygın hastalıklar ve açlıkla mücadele ediyorlardı. Ortadoğu'daki halkların kaderi dünyanın muktedirlerinin hem ekonomik, hem siyasi hem de askeri açıdan daha da güçlü olmasına ve Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya çapındaki hegemonyasını sürdürme yönündeki azgın taleplerine terk edilmesi kadınları gerçekten özgürleştirebilir mi?

Emperyalist saldırılar kadınlar için cinsel taciz, tecavüz, açlık, şiddet ve ölüm demek. İşsizlik, yoksulluk, güvensizlik ve korkunç bir belirsizlik demek. Baştaki habere geri dönersek, Türkiye de dahil olmak üzere dünyanın birçok ülkesindeki feministlerin kadın bedenini metalaştırdığı ve pazarladığı için haklı olarak protesto ettikleri güzellik yarışmasına katılıyor olmak kadınları "özgürleştirir" mi? Burka yerine bikini giymek mi yoksa kadınların kendi giysilerine devletin, erkeklerin, sermaye sahiplerinin değil kadınların kendilerinin karar vermeleri mi? Bu "özgürleşmek" denen şey en çok bikini giyenleri özgürleşmiş kabul ederek bikini giymeyenlerin üzerlerine yağan bombaları meşrulaştırır mı? Yoksa kadınların "kurtuluşu" yerine "özgürleşmesi"nin içine zorla özgürleştirme, bombalayarak özgürleştirme, halklar arasında üstünlük-aşağılık içeren en bayağı emperyal tezleri kullanarak özgürleştirme, sömürerek özgürleştirme, tecavüz ederek ve horlayarak özgürleştirme de giriyor mu?

Özgür Sevgi Göral

işin aslı nedir...

bir kadın olarak yaşadıklarımıza isyan ederek feminist oluyoruz. feminizm bize bu isyanımızı ortaklaştırmanın yolunu sunuyor. *pazartesi*'de daha önce feminizmle yeni tanışan okurlarımız için "başlarken" köşesini hazırlamıştık. bu sayıda tartıştıklarımızın bir özetini sunuyoruz.

hepimiz farklı sebeplerle ve biçimlerde feminist oluyoruz. kimimizi daha küçükken babası ofkelendiriyor, kimimiz erkeklerin kadınlar üzerindeki baskısını sokağa tek başımıza çıkmaya başladığımızda üzerimize dikilen bakışlarda hissediyoruz. kimimiz de, bir erkeği aşkla sevip birlikte olduğunda yaşadığı hayalkırıklığı sırasında farkediyor kadınlarla erkekler arasında aslında neler olup bittiğini

erkeklerle ilgili hissettiklerimiz birbirimizden o kadar farklılaşıyor ki, onların kadınları. yani bizi ezdiğini farkettiğimizde bile buna karşı isyan etmeyebiliyoruz. bir çoğumuz bu baskıyla yaşamanın yollarını arayabiliyor.

ama işte bizler, erkeklerin kadınlar üzerindeki sömürü ve tahakkümüne karşı feminist olmayı tercih ettik. kurtuluşumuzun da, özgürleşmemizin de feminist bir mücadele yürütmekle gerçekleşeceğine inandık. hayatın bize farkettirdiği gerçekler karşısında hissettiklerimiz ve düşünduklerimiz bize bu onurlu tercihi yaptırdı

ama bazen feminist mücadeleye nereden başlayacağımızı bilemiyoruz. feminizmin bir ideoloji olarak neyi nasıl adlandırdığı, nasıl ele aldığı konusunda kararsızlık çekiyoruz. işte bu köşe, kendisini feminist hisseden ama bu konuda katetmesi gereken mesafeler olduğuna inanan, feminizmle ilgili ilk bilgileri edinmek isteyen arkadaşlarımız için hazırlandı.

pazartesi'nin yeni yayın dönemindeki bu ilk sayısında, yayın hayatına ara vermeden once ele aldığımız konuların bir özetini vermeye çalışacağız. bundan sonraki sayılarda ise kaldığımız yerden devam edeceğiz.

kadınlık genellikle biyolojik bir kategori olarak ele alınır. kadın ve erkek arasında bazı biyolojik farklar olduğu doğru ama bu fark, bunun üzerinde kurulan toplumsal hiyerarşi olmasa şimdiki kadar görünür ve önemli olmaz. karşımıza çıkan bir insanın kadın mı erkek mi olduğunu ilk bakışta farkediyoruz. bir insanla ilgili ilk dikkatimiz çeken şey cinsiyeti çünkü bu fark üzerine çok önemli bir toplumsal hiyerarşi yükseliyor. bu toplumsal hiyerarşi, kadınları ve erkekleri kendilerini farklı biçimlerde var etmeye, giyinmeye, davranmaya zorluyor. yani varolan bir biyolojik fark toplumsal sebeplerle görünür hale geliyor

kadınlarla erkekler arasındaki bu biyolojik farka cins farkı, bu toplumsal farka ise cinsiyet ya da toplumsal cinsiyet deniyor türkçede.

kadınlık ve erkeklik, biyolojik bir temele dayanması itibarıyla ırk farkını andırıyor. öte yandan, kadınlarla erkekler arasındaki ilişkinin önemli bir başka boyutu var

kadınlar özel alan da denen haneiçi alanda, yani evde, tarlada, bahçede, aile işletmelerinde çalışıyorlar; yarattıkları değerlere ailenin reisi olan erkekler tarafından el konuyor. buna karşılık kadınlara ücret ödenmiyor, ancak boğaz tokluğuna geçinmeleri sağlanıyor. yani bir kadın evinin önündeki bahçede domates yetiştirdiğinde, bu çalışması karşısında ücret alması söz konusu değil. oysa yetiştirdiği domatesler pazarda satıldığında somut bir gelir elde ediliyor ve o gelir aile reisinin denetimi altında. aynı şekilde kadınların evde yaptıkları ve evişi diye geçiştirilen bütün işler aslında ev dışında da yapılıyor. örneğin evde yemeği kadınlar pişiriyor ama bir sürü lokantada çalışan aşçılar erkek. kadınlar evde bulaşık yıkıyor ama bulaşıkçılık yapan erkekler de var. bu işlerin ortak özelliği evin dışında ücret karşılığı yapılmaları, evde kadınlar bu işleri karşılıksız olarak yapıyorlar. kadınlarla erkekler arasındaki bu sömürü ilişkisi içinde yaşadığımız kapitalist sistemden biraz farklı çünkü kapitalizmde patronlar işçilerin emeklerine el koymakla birlikte bunun karşılığında onlara ücret ödüyorlar. buna karşılık kadınlar ücret dahi almıyor ve bu özellığiyle kadınların erkeler tarafından somurulmesi koleliğe benziyor diyebiliriz.

işte bu ilişkiye haneiçi (ya da eviçi) üretim tarzı, bu sisteme de patriyarka adını veriyoruz. patriyarka, kapitalizmle iç içe, bazen çelişerek, bazen işbirliği ederek dunyanın duzenini oluşturuyor. işte aralarında böyle bir sömürü ilişkisi olması bağlamında bir kategori olarak cinsiyetin sınıfa benzediğini de görebilirsiz.

feministler patriyarkaya karşı kadınların kurtuluşu mücadelesini yurutüyorlar. bu mücadele ya da kadınların kurtuluşu hareketi yalnızca kadınlardan oluşuyor. bunun çeşitli sebepleri var. bunlardan ne basit ve pratik olanı, kadınların ömürleri boyunca bastırılan iradelerinin, bu iradeyi bastıranların varolduğu koşullarda çok daha zor ortaya çıkması. kadınlar kendi sorunlarını konuştukları toplantılarda erkekleri gormek istemiyor, onların yanında hemcinslerinin yanında olduğu kadar rahat edemiyorlar.

ama kadın kurtuluş hareketinin sadece kadınlardan oluşmasının, bu harekette erkeklere yer verilmemesinin sebebi yalnızca bu pratik ihtiyaç değil. kadınların ezilmesinden bir sistem olarak patriyarka sorumlu ancak bu sistemin ezenleri erkekler, kadınların üzerindeki baskı ve tahakkumü hayata geçiren onlar. hiç bir kurtuluş hareketi kendisini ezenlerle birlikte örgutlenmediği için kadın kurtuluş hareketinde de erkeklerle yer yok.

ancak kadınların kendi başlarına, erkeklerden bağımsız olarak birlikte örgutlenmeleri, bugün kadınlara ait olan ve kadınlara atfedilen bütün değerlere sahip çıkacağımız anlamına gelmiyor. çünkü kadınların çoğu erkek egemen ideolojinin taşıyıcısı olabiliyorlar kaldı ki, patriyarkanın erkeklere kazandırdığı birçok özellik son derce olumsuz. ama aynı sistemin kadınlara atfettiği özellikler de mutlak biçimde olumlu değil. bizler kadınların kurtuluşun mücadelesini varolan kadınlığı da erkekliğin de yıkıp değiştirerek öreceğiz.

ayşe düzkan

eski kilom anne

rejim yapmanın kilo aldırdığına inanıyorum. buna inanmak zor ama düşünmeye değer. hanginiz rejim yapıp kilo verdiniz ve bir daha eski kilonuza dönmediniz?

kadınlara baskı unsuru olarak kullanılan şeylerin en önemlilerinden biri görüntüleri. neredeyse her kadın görüntüsünden hoşnutsuz. bir kadın nasıl bir yapıda ya da kilodа olursa olsun aynaya baktığında kendisini iğrenç bulabiliyor. bunun nedeni bence gerçek sorunun görüntümüzle ilgili olmamasında. görüntümüzü içinde bulunduğumuz toplum koşullarında sorun etmemenin ve olduğu gibi kabullenmenin kolay olduğunu düşünmüyorum. ama kendi görüntümüzden duyduğumuz hoşnutsuzluğun sorunun daha da derinleşmesine neden olduğuna: yeni bir rejime başlamanıza, ister ulaşmaya niyetli olduğunuz kiloya ulaşalım. ister yarı yolda bazı cazip yiyeceklere kamp donelim -ayrıca iradesizliğimiz dolayısıyla kendimizden nefret etmemiz, derin pişmanlık ve utanç duygusu da cabası- sonucun daha fazla kilo olmak
olduğunu düşünüyorum
bazı alternatif görüşlere katılarak rejim yapmanın kilo aldırdığına inanıyorum. buna inanmak zor ama düşünmeye değer. hanginiz rejim yapıp kilo verdiniz ve bir daha eski kilonuza donmediniz? düşmemizin imkânsız olduğu bir kiloya inme arzusu, doğal olmayan bir inceliğe ulaşma isteği çoğunuzdaki yeme bozukluğunun nedenlerinden biri. yemekle ilişkinizin bozuk olması şişman ya da çok zayıf olmanız anlamına gelmiyor. yiyecekle doğal bağımızın kopması, yemekle bir mücadele ilişkisine girdiğimiz anlamına geliyor. sohbetlerinizin konusunu yemeklerin, neyi yemek, neyi yememek gerektiğinin, kilo verdiğiniz, bunun çok yakıştığı, kilo aldığınız, fil gibi olduğunuz. hemen rejime gireceğiniz, montignac, muzaffer kuşhan rejimlerinin doldurması demek oluyor. yemeklerden korkuyoruz artık. iyi yiyecekler var ki bunlar tadını sevmediğimiz şeyler oluyor, bir de
şahane şeyler var, onlarsa kötü yiyecekler oluyor... bir kendimizi bıraksak .. hiç durmadan yiyeceğiz en yasak yiyecekleri... ya da gerçekten öyle mi? acıktığımızda yemek yeme hakkını kendimize tanıdığımızda hepimiz birer duba mı oluruz gerçekten? yoksa bazı feminist terapistlerin iddia ettiği gibi normal kilolarımıza mı kavuşuruz? önümüzdeki sayılarda bunları, güzellik gerçekten eşittir zayıflık mıdır, rejimsiz doğal kilomuza donebilir miyiz gibi konuları sizinle tartışmak istiyorum. başlangıç olarak görüntünüz hakkında neler hissettiğinizi ve bu konuda yaşadığınız sorunları bana yazabilirsiniz.

lale aykent tunçman
latuna@kanguruun.net

Sağlık köşemiz mektuplarınızı bekliyor

'İlişkiler' ve 'sağlık', bazen birbirini korkuleyecek biçimde aleyhimize sonuçlar doğurabiliyor Bazen yaşamınızı bir karabasana çeviren bu 'karanlık işbirliği'ne karşı bilinç yükselterek karşı çıkmak mumkün
Hastalık basit bir sağlıklı olmama hali değildir. Susan Sontag, kansere yakalandıktan sonra yazdığı *"Bir Metafor Olarak Hastalık"* adlı kitabında, hastalığın, tarihsel süreç içinde ideolojik yorumlarının nasıl değiştiğine de değinir Kapitalizminden patriyarkasına hastalık, her sistemin kendi sonuru mekanizmaları üzerinden ideoloji ürettikleri bir alan olmuş.
Sağlık konusunda hastalıkların tedavisinden de once, 'koruyucu tedavi' kavramı ortaya atılmıştı. Hastalıkların ortaya çıkmadan önlenmesi ve sağlığın korunmasını hedefleyen bu yaklaşım, bugun Turkiye'de de yeterince tanınmış değil. Bunun sebepleri var, sağlık alanında kapitalist yaklaşım, hasta sayısı ile bağlantılı olarak kârlılığı hedefliyor. Gelsin uluslararası ilaç şirketleri, gelsin özel hastaneler ve gelsin paralar...
Oysa kadınlar, koruyucu tedavi açısından şanslı bir grubu oluşturuyor. Çünkü, başta kanser olmak uzere hem erken teşhis, hem de önleyici tedavinin mümkun olduğu ve sadece kadınların faydalanabileceği uygulamalar var
Pazartesi nin çıkış sürecinde içerik üzerine aramızda konuşurken, sağlık konusuna da yer vermemiz gerektiği şeklinde bir fikir çıktı ortaya... Cinsel sağlık konusu ise özellikle önemliydi. Cinsel yolla bulaşan hastalıkları konuşurken," Bir arkadaşım kocasının kendini aldattığını, böyle bir hastalık sonucunda anlamış"dedi içimizden biri. Sevgililerden, eşlerden alınan ve ömür boyu taşınan: kadınları rahim kanserine kadar götüren virüslerin olduğu, feminist cadıların uydurmaları değil. Sıradan bir gerçek. Önümüzdeki sayılarda. "kadınlarda cinsel yolla bulaşan hastalıklar"a değinmeye karar verdik. Hakkında bilgi sahibi olmak istediğiniz hastalıkları yazabilirsenız, köşenin içeriği de ona göre şekillenir. Bekliyoruz...

Kılıcımın kınında ÇARŞI yazıyor

Güya kadınlar tribünleri kibarlaştırırmış, efendime söyleyim fitbol terörü azalırmış, kadınlar tabiat itibariyle döner bıçağına yatkın değilmiş... Yeapma yaaa! Bütün tatlı su muhabbetleri bize mi ya! Hiç işim olmaz öyle şeylerle...

Evet efendim... Birazdan da anlayacağımız gibi biz şimdi burada, spor yazacağız. Ben şimdiden söylemek istiyorum, evet endüstri, evet mafya, evet çirkin, evet erkek: futbolu seviyoruz. Sonra WNBA (Amerikan basketbol ligının kadın şeysi), dünya kadınlar futbol ligi, efendime söyleyim Sureyya, Dişi Kartallar, voleybolcu kızlar, hep ilgi alanımızda. Oküzüz biz, ineğim diyeceğim, ama doğurgan bir hayvan, politically correct olmak diye bir şey var. Aslında bız diye konuşmak da istemiyorum. Bunları anlatırken Pazartesi'ci hanımlardan bır çoğu bana, böyle mıllı takım bayrağından pelerin yapmış, İstiklal Caddesi'nde slogan atarak koşan bir böcek muamelesi yapıyor. Evet, patrıyarkal bır böceğim ben, milliyetçi sürüngenim. Ama kolay değil arkadaşlar. Bılmem izlediniz mi Süreyya'yı? Ben izledim. Son koşuya kadar iyiydi. Atletizm, tahlil edılmesi zor bir spor, yanı son koşuda, yavaşladı biraz sanki, rakipler de güçlüydü. Ama niye? Yani koşuyorlar işte öyle. Uzuldük tabii. Sonra dört gün, nasıl oldu bilemiyorum, hep beraber Süreyya'nın regl halını konuştuk. Tüm erkek spor yazarları, gözler dolu dolu, bir tur hayal kırıklığı okunuyor yüzlerden: "Tamam, antrenörüyle şey... ama, adet de mi görüyor yanı? O kadar mı kadın?" Evet o kadar kadın, çamur atacağınız kadar. Neyse efendim, girmeyeyim bu konulara, sinirimiz bozulmasın. Olur böyle şeyler, bizim mazimizde (ben ve Sureyya'nın spor mazisinden bahsediyorum) ne zaferler var. Voleybolcu kızlar da başarılı olamadılar pek fazla. Nedir yani hepı topu dunya üçüncülüğü. Umutlanmıştık oysa ki. Seneye artık.

Taciz maciz ederler

Şahsen ben ıkinci yıkımı, geçtiğimiz günlerde ATV'nin Siyaset Meydanı'nda "kadın ve futbol" konulu programı seyrederken yaşadım. Yani bir takım kadınlar, Dişi Kartallar filan, ellerine siyah-beyaz, sarı-lacivert, sarı-kırmızı ojeler, karşılarında futbol yazarı adamlar, kadın yazarlar, şık bir Ali Kırca, erkek taklıdı yapan karikatür kızlar...cık cık cık... Baştan belı teyim tartışma çıkmasın, şey filan diyorlar, güya kadınlar tribünleri kibarlaştırırmış, efendime söylevim fıtbol teroru azalırmış, kadınlar tabiat itibariyle döner bıçağına yatkın değilmiş . Yeapma yaaa! Bütün tatlı su muhabbetleri bize mi ya! Hıç işim olmaz öyle şeylerle. Şahsen, evimde ninja kılıcı var, kınında "çarşı" yazıyor. Girdiğim ortamları kabalaştırmaya gayret ederim. Bir de herıfin biri çıktı, "karımı maça göndermem" filan diyo... tobe tobe...

Kadınlar Dünya Futbol Ligi başladı şimdi. İzliyorum. WNBA'de de kocaman kocaman kadınlar, pata kute oynuyorlar, bayağı iyi, ama çok değil. Samrım, özellıkle böylesine endüstrileşmiş, pazarı olmuş sporların artık eğlence sektörüne dönüştüğünü kabul etmeli, öyle seyretmelıyiz.

Ancak herkes kadınların futbolda erkekler kadar başarılı olmasını istiyor. Fransız bır futbolcu kadının, Amerıka'da erkekler ligine transferi gündemde. Bu muhtemelen şov için yapılıyor. Hem performans farkı diye bir şey var. Üstelık ikili mücadeleler çok düşündürücü. Bu hayvanların ne yapacağı bellı olmaz, tacız maciz ederler, sinirlerimiz bozulur. Zaten duymuşsunuzdur, bir grup İngılız futbolcu (on dört kişi kadar), on sekiz yaşından küçük bir kıza tecavüz ettiler. Güya kız fahişeymiş. Bu neyi değiştirir ki? İsimleri verilmiyor. Tabii sporcu tayfasında skandalların açıklanması kadınlara mahsustur Tıpkı dergımız gibi.

Haziran

Dünya düzenine karşı koymanın çıkış noktası bu kitapta saklı!

Bu kitap, uluslararası siyaseti ve bu siyasetteki kendi rolünü gerçekten anlamak isteyenler için okunması gereken bir başyapıttır.

Kültürel ve siyasi ekonominin iç içe geçtiği bu dünyada hükümetler, şirketler, kısaca var olan dünya düzeni, kadınlarla erkekler arasındaki ilişkileri kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirerek, hatta yaratılmış erkeklik ve kadınlık kavramlarını dayatarak ayakta kalabiliyor ancak. Yaşamın farklı alanlarından örnekler sunan Enloe, milliyetçilik, Chiquita muzları ve Meksika'daki tekstil fabrikalarının ortak özelliğinin hatlarını çizerek durumu net bir biçimde tasvir ediyor

Marilyn Yalom, tüm kitaplarıyla Çitlembik'te

Ünlü araştırmacı Marilyn Yalom provakatif, öncü ve her yönüyle düşündürücü bu kültür tarihi çalışmasıyla kadın memesine ilişkin inançların, tasvir ve anlayışların yirmi beş bin yılını keşfe çıkıyor

Antık Çağlardan Günümüze

Yalom, ilk defa Batı'daki evli kadının tarihini kademe kademe "dünyanın diğer yarısı"nın özerklik adına verdiği mücadeleyi belgeliyor. Antık çağdan başlayarak evli kadının dalgalı evrimini anlatırken Yalom, sadece toplumsal, dini ve hukuki yüzünü ele almıyor, evli kadının değişken kimliğini şekillendiren birçok önemli kadının kişisel hikayelerini de anlatıyor.

Kan Kardeşler

Kadınların Belleğinde Fransız Devrimi

Fransız Devrimi'nin, "özgürlük, eşitlik ve kardeş-lik" vaatleri kadınlar için geçerli olmasa da, Kan Kardeşler ile devrimin kadın tanıklarının sesleri nihayet tarihe iade ediliyor. Kitap boyunca Marilyn Yalom, devrimin yanında ya da karşısında olmadan, feminist bir akademisyen kimliği ile kadınların deneyimlerine odaklanıyor

Çitlembik

www.citlembik.com.tr kitap@citlembik.com.tr
Tel: 0 212 292 30 32 /252 31 63 Fax: 293 34 66

feminizm her yerde aynıdır!

102 yıllık Nobel tarihinde ödül kazanan ilk müslüman kadın, insan hakları savunucusu feminist Şirin Ebadi oldu. Bu ödülü yüzyılı aşkın süre içinde topu topu on bir kadın almış.

İranlı Şirin Ebadi'ye Nobel Barış Ödülünü veren üçü kadın beş kişilik jürinin sözcüsü onun çalışmalarının İran'da kadın ve çocuk haklarını güçlendirdiğini, bununla kalmayıp tüm müslüman dünyasını etkilediğini söyledi. Şirin Ebadi 1975-1976 yıllarında İran'ın ilk kadın yargıcı olarak görev yapmış, 1979'daki devrimden sonra istifaya zorlanmıştı. Bugün yaşamını avukatlık yaparak kazanması devrim sonrası süreçte İran yönetiminin geldiği noktanın ve bu gelişmeyi hızlandıran laik, Müslüman feministlerin çabalarının bir sonucu. Ebadi ülkesinde ifade özgürlüğünü, politik özgürlükleri savunuyor, tutucu yönetimin hışmına uğrayan muhalifleri, seri cinayetlere kurban giden aydınların ve Tahran Üniversitesi'nde bir saldırı sonucu öldürülen öğrencilerin ailelerinin vekili. Politik tartışmaların hep odağında. Ödülün ardından ülkesine döndüğünde coşkuyla karşılanması Ebadi'nın İran'da reform yanlısı hareketler açısından taşıdığı anlamın da göstergesi oldu.

Nobel jürisi açıklamasını yaptığında bir toplantı için gittiği Paris'teydi Ebadi. Kameralar önünde başı açıktı (Yönetim, İran dışında bile olsa kadınların başlarını açmalarını yasaklıyor). Ödülün ülkesi ve insan hakları mücadelesi açısından önemli olduğunu söyledi, İran hükümetini insan haklarına saygıya çağırdı, düşünce suçlularının salıverilmesini istedi. Ödülü nedeniyle İranlı yetkililer tarafından kutlanması, yönetimin "pragmatik" tutumunun bir başka örneği oldu.

İran yönetiminin Ebadi'yi kutlamasına uzanan sürecin başında yine 1979 devrimi bulunuyor. Devrim sonrasında kadınlar örtünmeye zorlanmış, boşanma, kürtaj vb. hakları ellerinden alınmış, kadın sesi ve görüntüsü TV ve radyoda yasaklanmış, çalışma ve eğitim haklarına ciddi sınırlamalar getirilerek eve kapanmışlardı. Resmedilmeye çalışılan "İslami kadın modeli" nde politik/kültürel bir proje olarak İslami yaşam tarzı somutlanıyor, devletin karakteri simgeleniyordu. Kadınların uygulamalara tepkisi ise sınıf ve ideolojik konumlarına göre farklılık gösterdi. Laik ve Müslüman kadınlar arasında bugünküne benzer bir yakınlaşma gündemde değildi henüz. Irak savaşı ekonomik çöküntüyü beraberinde getirince devlet gelirlerinde ciddi düşüşler yaşandı, ekonomik ve sosyal olarak dönüşüm, yeni ekonomik politika zorunluluğu ortaya çıktı. Yabancı yatırımcılar, sanayinin dışa açılması, nufus büyüme oranlarının indirgenmesi öngörüldü. Eğitimi, iş alanlarını kadınlara açan pragmatik adımlar, öncelikle eğitimli, orta sınıftan kadınların gündelik yaşamına yansıdı. Kadınlar kamu alanlarında kendilerine daha çok yer, politik süreçlere daha fazla katılım, işsizlik, düşük ücretle çalışma gibi engellerin kaldırılması, yeniden üretime devlet desteği, tecavüz, evlilik gibi konularla ilgili yasalarda reform talepleri ile ortaya çıktılar. Farzane, Zanan gibi kadın gazetelerinin söylemlerini de etkileyen özgürlükçü kadın hareketi büyük ölçüde İslami argümanlara yaslanmakta. Yasalara ve politikalara karşı çıkabilmek için Kuran, kadınların bakış açısıyla yeniden yorumlanıyor. Aralarında Şirin Ebadi'nin de bulunduğu eylemci kadınlar, laik ya da mançlı, karşılıklı saygı içinde el ele çalışılmasının önemini vurguluyorlar. Şirin Ebadi, mücadelesinin İslam'a değil, patriyarkaya karşı olduğunun, İslam ve insan haklarının pekala birbiriyle uyumlu olabileceğinin, İslam'ın diğer dinlerden daha az ya da daha çok kadın düşmanı olmadığının altını çiziyor.

İslami temellere dayanan feminizm anlayışını eleştirenler, İslam cumhuriyetinin yerinde kaldığı sürece kadın statüsünün geliştirilemeyeceğini söyleyenler ise genellikle Ortadoğu kökenli olmakla birlikte politik görüşleri, konumları nedeniyle Avrupa ya da ABD'de yaşayan, kadın çalışmaları yapan feministler. Bir yandan Musluman kadınların peçe, ya da diğer konularda İslami hükümlere bağlılıkların bireysel seçim ve kimlik işareti olarak gerekçelendirmeye karşı çıkıyorlar, Müsluman feminist kadınların reformları güçlendirme yönündeki çabalarının İslam cumhuriyetinin meşrulaştırdığını, laik alternatiflerin üstünü örttüğünü savunuyorlar, bir yandan da oryantalizm ve Avrupa merkezli bakış açılarından uzak durmaya çalışıyorlar. Bunlardan biri olan Haideh Moghissi'ye gore "sempati ve heyecanla Müslüman kadınların reformist eylemleri hakkında konuşmak, onların düşüncelerinin bağımsızlığı hakkında ısrar etmek bir moda"

Ebadi'nin goruşlerinin "Batı için kabul edilebilir" olması kuşkusuz mücadelesinin onemini azaltmıyor Dinsel çerçeve içinde erkek egemenliği ile mücadele eden, direnmeye çalışan, kutsal sayılan metinleri feminist açıdan yeniden yorumlayan, bu metinlerin eşitlikçi yanlarını one çıkaran kadınlar, İslami kurallara dayalı toplumların, devletlerin laikleşmesinin önünü açıyorlar. Bu hem meşru, hem de tarihsel olarak gerekli bir çaba. Bunu yapan Hıristiyan, ya da Yahudi kadınların feminist hareket içinde daha eskiye dayalı bir yeri var. Müslüman feministler ise goreli olarak daha yeni, belki bu yüzden konumları daha belirsiz. İslamı kadınların ezilmesinin öncelikli nedeni, ya da özgürleşmesinin tek yolu olarak goren kutuplaşmalar, diyalog ve kolektif eylem olanaklarını ortadan kaldırıyor. Tüm dünyada kadınların güçlenmek ve donüşmek için farklı stratejiler benimsedikleri, feminist hareketin çoğul nitelığı düşünülurse, Şirin Ebadi'nın çabaları çok daha anlaşılır hale gelıyor.

Ülfet Taylı

Bu arada seks eğitimine yapılan harcamalar azaldı ve projeler, kürtajdan bahsedilmesinin yasaklanmasıyla daha da büyük bir baskı altına girdi. Amerikan hükümeti, cinsel perhiz programlarına ayrılan 117 milyon dolara karşılık seks eğitimi için sadece 48 milyon dolar ayırdı, bu rakama ücretsiz gebeliği önleyici hap numuneleri de dahil.

Planlı Ebeveynlik ve benzer kuruluşlara göre bunun sonuçları çok açık: Yeni nesil, cahil ya da yanlış bilgilendirilmiş olarak yetişiyor ve cinsel perhiz hareketleri bu tuzağı ebedileştiriyor. Bu kuruluşlar, prezervatife karşı verilen vaazların, yirmi yıldır sürdürülmekte olan güvenli seks kampanyalarında kaydedilen ilerlemeyi de tersine çevirmeğinden endişe duyuyor. Ancak cinsel perhiz programlarının bir anda ortadan kaldırılması da imkânsız. Pittsburgh yakınlarında parmaklarına gümüş yüzük takan gençlerin evlenene kadar bakir/bakire kalması da pek olası değil ama *American Journal of Sociology*'nin (Amerikan Sosyoloji Dergisi) 2001 yılında yaptığı araştırmaya gore bu gençler mançlarını ortalama bir ya da iki yıl boyunca koruyacaklar

Bekâret yeminlerinin gücü de sınırlı. Yeminler en çok 15-17 yaş arası gençlerde işe yarıyor ve yeminliler kendileri gibi düşünen gençlerden oluşan bir topluluk içerisinde kaldıkça da etkisini koruyor. Ancak gençler liseyi tamamen bitirdikleri ve bu özel kimliklerini kaybettikleri anda yeminler de etkisini yitiriyor.

Feldt ve ötekilere gore, cinsel perhize verilen büyük önem, karanlık çağlara dönüşün bir habercisi. "Bu korkunç. Dehşet verici," diyor Feldt. "Bu, 1950'lere dönüş, ama şu anda durum daha da kötü çünkü en azından 1950'lerde kimse bu konu hakkında konuşmuyordu "

Gösteri zamanına birkaç dakika kaldı ve kilise salonunda, gençlerin sabırsızlığı görülüyor Önümüzdeki birkaç saatı seks hakkında konuşarak geçirmek için buradalar. Sonra da bütün yabancıların önünde, evlenene kadar her türlu seksten uzak duracaklarına dair yemin ettiklerini ilan edecekler. "Sadece doğru insanla karşılaşana kadar beklemek istiyorum," diyor on altı yaşındaki Lindsey Bocheck. "Dunya oyle karmakarışık bir durumda ki. Toplum sizin aslında fahişe olmanızı istiyor."

Gıtgıde artan bakire kalma isteği ve Bush yonetiminin Amerikalıları İncil'e uygun bir hayat tarzına gotürecek programları desteklemek için gosterdiği buyuk gayret. Planlı Ebeveynlik gibi kuruluşları ve okullarda seks eğitimini destekleyenleri alarma geçirdi. Gençler arasındaki hamilelik oranı İngiltere'ninkinin iki katına ulaşan bir ulkede okullarını %35'i seks eğitimi yerine sadece neden seks yapılmaması üzerine yoğunlaşan dersler koydu. Son birkaç yılda Planlı Ebeveynlik bile, hamilelikten ve cinsel yolla bulaşan hastalıklardan kaçınma yolu olarak cinsel perhizden bahsediyor.

Bu geceyi duzenleyen Gümüş Yüzuk (Silver Ring Thing) gibi kuruluşlar için cinsel perhiz tek yol. Gümuş Yuzuk gibi kurumların onermesi oldukça net: Saf kalın ya da seks yapın ve erkek arkadaşınızı ve kendinize olan saygınızı kaybedin ve belirsiz bir tarihte evlilik sunağına hasar görmuş mallar olarak yürüyün. Bunlar sadece duygusal bedeller. Aslında Gümüş Yüzuk'ün vaazlarının yeni değil; bu gecenin farkıysa bu uygulamalara artık Amerikan hukumetinin para temin etmesi ve destek vermesi

Aslında Gümüş Yuzuk'ün gecelerinde, hiç kimse seksle ne kastettiği konusunda ayrıntıya girmiyor. ama oral seksin kötü olduğunu duşundukleri kesin. Masturbasyonun adı bile anılmıyor. Heteroseksuellik dışında bir seçenek akla bile getirilmiyor. Butun bu olay boyunca iki saat oturduktan sonra gençler yemin etmek üzere ayağa kalkıyorlar. Sonra da parmaklarına, gümüş bir yuzuk takıyorlar.

Yetişkinlerin, gençlerin cinselliğine ve gençlerin kendilerine duydukları aşırı güvene ilişkin korkuları, bu cinsel perhiz inancının büyumesiyle hileli bir ortaklığa dönüştü. Planlı Ebeveynlik'in başkanı olan ve aile planlamasına daha mantıklı bir yaklaşımı savunan Gloria Feldt, "Bu manç on yıllardan beri vardı, ama artık kürsüye zorba George W. Bush'u çıkardılar ve Bush cinsel perhiz programlarına verilen fonları artırdı," diyor

Erkek düşmanı kızlar

Lisede bekâret tartışmaları sabır sınar nitelıktedir. Nasıl başladığı bellidir Erkekler, yüksek sesle gulerek çapkınlık hikâyeleri anlatırlar. Hangi kızla, nerede, nasıl?... Diğer kızlarda hemcinslerine saydırır. Anlatılan hikâyede bir suçlu vardır. Anlatılan kız tanınsın tanınmasın, yorum başlar. Eteği kımbılır ne kısadır, yüzü boya kutusuna batırılmış gıbidir, zaten bizim Ali'de de hep gözü vardır, erkekler için bu doğaldır, kızın "ızin vermemesi" gerekir... Tabu bir sure sonra sigorta atar. Niye ki yani? Gudüyse bendeki de gudu! Cevap bellidir: "Bizim kaybedecek bir şeyimiz var" Duşununce, aslında bir doku, bıldığim kadarıyla tam da kaybolmuyor, deforme oluyor. Ama kimse istemiyor o "çapkın kızlar"ın yerine geçmek. Peki o kızların durumu nedir? Bazıları arkadaşım, senin benim gibi kızlar işte. Kimsenin, solcu kızların da, sağcı kızların da, "ıffet timsali kızlar"ını da sevmediği, bazen sevimsiz olabılen kızlar. Ama tabii, milletin dediğine bakmamak lazım. Bız feministler neyız kı? Erkek duşmanı kızlar...

Haziran

bakkala sepet sallandırır gibi göbek atan kadın

natacha atlas

hayatımda gördüğüm en güzel gözlere sahip, yeşille basbayağı altın rengi arası; esmer teninin üstünde nasıl güzel duruyor. fotoğrafı çekilirken, "o tarafım çirkin, şurdan çeksene," diyor. halbuki hangi taraftan bakarsanız bakın, o kadar güzel ki. bunu söylediğimizde sevinerek gülüyor.

natacha atlas aslen mısırlı. müslüman kökenli, ancak bruksel'de doğup buyümüş sonra annesiyle babası ayrılınca ingiltere'ye taşınmışlar, genç kızlığa orada adım atmış. daha sonra yine bruksel'e taşınmış ve arap ve hint muzığının, hint filmlerinin dinlenip izlendiği bruksel'in kenar mahallerine yerleşip o kulturden etkilenmiş. şarkı söylemeye de burada başlamış ama evinde dinlediği muzık onu hep etkilemiş. daha sonra dunyanın birçok yerinde, bu arada istanbul'da, dansözluk yapmış, göbek atmış ama asıl derdi şarkı söylemekmiş. bugün otuz beş yaşında, büyüleyici sesiyle fusion müzığın tanınmış şarkıcılarından bırısı. istanbul'a temple of sound grubuyla birlikte şarkı söylemek üzere geldi.

temple of sound'un dinleyıcısı natacha atlas'a bizım kadar duşkun değil belli ki. onu dinleyebilmek için epeyce beklememiz gerekti. sonunda sahneye çıktı; kendısine, sahnede neden göbek atmayı tercih ettığım soran gazetecilere, "rock dansı yapmayı beceremıyorum, sahnede de dans etmek gerek," demiş.

ertesı gun, onunla görüşmek üzere provasına gittik. prova sırasında da, kot pantolonunun ustune beyaz bir şal bağlayıvermiş, pembe bluzunun altında sutyensiz otuz beş yaş memeleri belli oluyor. yine aynı rahatlık içinde, şarkı söylemediği anlarda gobek atıveriyor sonra biraz bekleyip on beş dakika konuşabiliyoruz.

hayatımda gördüğüm en güzel gözlere sahip, yeşille basbayağı altın rengi arası; esmer tenının ustünde nasıl güzel duruyor. ayşegul resım çekerken, "o tarafım çırkin şurdan çeksene," diyor. halbukı hangi taraftan bakarsanız bakın, o kadar güzel ki. bunu soylediğımızde sevinerek gülüyor.

batı'da doğup büyümüşsünüz ama şimdi mısır'da yaşıyorsunuz. kendinizi doğu kültürünün bir parçası mı hissediyorsunuz yoksa göçmen kültürünün mü?

Aslında bir kadın olarak ozgur olmaya alışığım. Bu anlamda batılıyım. Mısır'a taşınmadan once, doğu kültüruyle ilgili çok romantik duşuncelerım vardı ama oraya gıdınce kadınların durumunu gördüm, özellikle koylerde neler yaşadıklarına şahit oldum. Bu anlamda onlardan farklıyım. Ama kulturel ve muzıkal olarak kendimi doğu'ya da yakın hıssediyorum. ayrıca kahire'de, orta hallı insanların yaşadığı bir mahallede yaşadım, bakkala sepet sallandırmak hoşuma gidiyordu.

james brown'ın man's world (erkek dünyası) şarkısını mısırlı arkadaşınız mona'ya ithaf etmişsiniz.

Evet, Mona arkadaşım Onunla Kahire'de tanıştık. İşçi sınıfından bir aileuin kızı. Onlar biz batı'da yaşayan kadınlar gibi her istedikleri yere gıdıp her istedıklerını yapamıyorlar. Onunla Kahire'nın her yerını gezdık ama ben yokken oyle yaşamadığım bılıyorum. O yüzden bu parçayı ona ithaf ettim

ırak savaşına karşı gösterilere katıldığınızı okuduk. kadınların gösterilerine de katılıyor musunuz?

Sıyaset benım için birinci planda gelmiyor. Ben kendimi daha çok sanatımla ifade etmeye çalışıyorum. Ancak Ortadoğu'da ABD'nin yaptıklarına karşı sessız kalınak istemedim.

sahnede ezan okuyorsunuz. oysa ezanın temsil ettiği islam kadınların şarkı söylemesine karşı.

Evet ama ben Musluманlığı bıraz Sufi geleneği içinde değerlendirıyorum ve manç benım inancım. Kımse buna karışamaz

sizi göbek atarken seyrettim. hem çok kıvraktınız hem de çok seksı. ama daha önce seyrettiğim gobek dansözlerinden çok farklıydınız hıçbır bıçimde mustehcen bir halınız yoktu bunu nasıl başarıyorsunuz?

(gülüyor) Ne demek istedığınizi anlıyorum ama bunu nasıl yaptığımı bılmıyorum. Kendılığınden oluyor.

standartların dışında bir güzelliğiniz var. sahnede otuz beş yaşın ve doksan altmış doksanın üstünde olmak nasıl bir şey?

Popüler müzık ve sahne kadınları standartlara sokmaya çalışıyor Britney Spears gibi olmazsanız sizi guzel saymıyorlar. Ama ben daha farklı bir muzik yaptığım ıçin şanslıyım ve bır tür egzotık kültür içinde kabul görüyorum.

siz yalnızca kendi parçalarınızı değil batı müziğinin bazı standartlaşmış şarkılarını da söylüyorsunuz.

Benim gıbi müzısyenler batı müzığının ıçen gırıp etkılıyorlar bence. Hiçbir doğu etkısı taşımayan şarkıları bile kendıme has bır tarzda söylediğımden bahsedilıyor. Bence batı müzığını çok etkılıyoruz biz. Bu da kaçınılmaz

hakkınızda bir sürü şey okudum ama özel hayatınızla ilgili tek satır yok. bu sizin tercihiniz mi yoksa basın sizin özel hayatınıza ilgi göstermiyor mu?

Bu benım kışisel tercihım. Evliyim henüz çocuğum yok ve eşim hayatımızdan bahsedılmesini istemiyor. Bu anlamda yeterınce ozgur bır kadın olmadığım soylenebilır (gülüyor) Ben ozel hayatımdan bahsetmeyi istemıyorum

ortadoğu'nun halini nasıl görüyorsunuz?

Çok karışık bir durum. bır sürü dış guç var. Onlar çekilseler ..

sizce filistin'de barış sağlanabilir mi?

Allah bılır ama ınşallah!

natacha atlas birçok ortak çalışmada yer alıyor ama solo albümleri de var. son olarak geçtiğınız mayıs ayında *something dangerous*'u yaptı. *i put a spell on you*'yu soylediği bir şeye denk gelirsenız muhakkak dınleyin. geçtiğımiz aylarda ölen nına sımone'nın da okuduğu bu parçayı atlas da çok güzel soyluyor

ayşe düzkan

muhalifler de kadın döver

Marie Trintignant, ister feminist bir annenin kızı, isterse bir film yıldızı olsun, milyonlarca kadınla aynı kaderi paylaştı. Bir erkek tarafından katledildi. Bu erkeğin Noir Desir grubunun solisti Bertrand Cantat olması, olayı, pek çok benzerinin tersine, medyanın ilk sayfalarına taşıdı.

Marie Trintignant, kırk bir yaşında sevgilisi tarafından dövülüp kafatasının kırılması sonucu geçtiğimiz Ağustos ayında yaşamını yitirdiğinde ülkesinde sevilen bir aktristti. Kıyıda köşede kalmış kadınları, fahişeleri, alkolikleri, yaşamına hükmedemeyenleri, aslında "hakkında konuşmaya değer bulunmayanları" oynamayı severdi. Sinemada kendine çizdiği yolda, feminist eylemci ve aynı zamanda yönetmen olan annesi Nadine Trintignant'ın da şüphesiz payı olmalı. Marie'nin babası da en az annesi kadar tanınmış bir kişi olan, "Ve Tanrı Kadını Yarattı" filminde Brigitte Bardot'nun karşısında oynayan aktör Jean-Louis Trintignant'tı.

Çok küçük yaşlardan itibaren kamera onu ve arkasında geçen bir yaşam ve henüz daha onyedi yaşındayken gelen ilk ciddi başarı (Serie Noire, 1979), 1990'da geçirdiği kötü bir trafik kazasından sonraki on yılda çevrilen yirmi bir tane film, fırtınalı aşklar, üç ayrı babadan dört tane oğul ile Trintignant, yaşamına çok şey sığdırmıştı. Yaşamı, kendi deyimiyle "hayat parçacıkları"ndan oluşmuştu, bir nevi yaşama sanatıydı onunkisi. Mizahı ve trajediyle iç içe ve her zaman sanatın içinde.

Ne yazık ki, bu kabına sığmayan yaşam, korkunç bir trajediyle son buldu. Litvanya'nın Vilnius kentinde annesi Nadine Trintignant'ın yönettiği *Collette* adlı filmin (Marie filmde feminist yazar Collette'i canlandırıyordu) bitmesine iki gün kala, otel odasında sevgilisi ile tartıştı, sevgilisi tarafından öldüresiye dövüldü. Adamı doktor çağırdığında artık ne özürün bir anlamı, ne de Marie için yapılacak bir şey kalmıştı. Marie Trintignant da, ister feminist bir annenin kızı, ister sevilen bir film yıldızı olsun, başka milyonlarca kadınla aynı kaderi paylaştı. Bir erkek tarafından katledildi. Ancak bu erkeğin Noir Desir grubunun "karizma" solisti ve "lideri" Bertrand Cantat olması, olayı, pek çok benzerinin tersine, medyanın ilk sayfalarına taşıdı.

Noir Desir tüm dünyada sevilen muhalif bir rock grubu. Biz de onları Türkiye'ye gelmeden önce, *Le Vent Nous Portera* parçasıyla tanımış, *Roll Dergisi*'nde (Sayı 59 ve 64) söyleşilerini okudukça daha da sevmiştik. Söyleşilerde en fazla konuşan kişi olan Cantat, "Hakları ellerinden alınmışlar, dışlanmışlar, evraksızlar, işsizler, bütün aşağıdakiler için çalışıyoruz" diyordu, "globalleşmeye karşıyız", "kapitalist küreselleşme karşıtı mücadelede üstümüze düşeni yapmaya hazırız". Zapatistleri destekleyen konsere katılmışlar, 11 Eylül'den sonra (Filistin'e gitmek isteyip gidememişler ama) Ortadoğu'ya konser vermeye gitmişler. Bütün bunları Cantat anlatıyordu, daha sonra Marie'yi ölümüne dövecek olan muhalif adamı.

Kadınların maruz kaldığı şiddetin ve kadınların erkekler tarafından herhangi bir nedenle herhangi bir zamanda katledilmelerinin, erkeklerin eğitimleri ya da muhalifliklerivle ilgisi olmadığını biliyorduk, ama Marie'nin hikayesi bunu trajik bir biçimde yeniden karşımıza çıkardı. Her ne kadar Bertrand Cantat, bunun bir kaza olduğunu ve çok üzgün olduğunu söyleyip Marie'nin annesinden ve çocuklarından özür dilese de, hiçbir gerekçe bir kadının bir erkekten yediği darbeler sonucu öldürüldüğü gerçeğini hafifletemez. Dışlanmışların ve hakları elinden alınmışların yanında olduğunu söyleyen, ancak, artık inandırıcılığını yitiren Bertrand Cantat'ın özrü ise asla kabul edilemez.

Yelda Yücel

Biz okuduk, beğendik...

Ataerkil sistem
Kamla Bhasin
KADAV Yay., 2003

Toplumsal cinsiyet
Kamla Bhasin
KADAV Yay., 2003

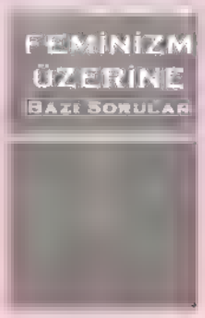

Feminizm üzerine
Kamla Bhasin
KADAV Yay., 2003

Eşcinsel Kadınlar
C. Özbay, S. Soydan
Metis Yay., 2003

- AMARGİ Tiyatro Grubu'nun *Yazmadan Dökülenler* adlı oyununun galası 12 Kasım 2003 tarihinde Afife Jale Tiyatrosu'nda saat 20.00'da
Bilgi için (0212) 243 23 93

- KADAV *Yeni Adım Sitesi*'nin açılışı 11 Kasım Salı günü İzmit Köseköy'de
Bilgi için: (0212) 251 58 50 (Zelal)

- 7. Uçan Süpürge Kadın Filmleri Festivali *"Kısa Film Öyküsü Yarışması"*na başvurular başladı. Bu senekı yarışma kategorisi Polisiye.
Yarışma koşullarıyla ilgili ayrıntılı bilgi için:
www.ucansupurge.org / Tel: (312) 427 00 20

şiirsel adalet ne zaman, nerede?

"Şiirsel Adalet" konsepti ile bu yıl sekizincisi gerçekleştirilen; küratörlüğünü Dan Cameron'un üstlendiği Uluslararası İstanbul Bienali, ilk günlerdeki kalabalıktan sıyrılmış, bir anlamda işlerin daha iyi ve net algılandığı şekliyle 16 Kasım'a dek sürüyor.

Kırk iki ülkeden seksen beş sanatçının katıldığı bienal, Antrepo ve Tophane-i Amire başta olmak üzere, Ayasofya, Yerebatan Sarnıcı ve Platform Güncel Sanat Merkezi gibi beş ana mekândan oluşuyor.

Bu yılki bienalin, İstanbul'da önümüzdeki yıllarda gerçekleştirilecek olan diğer büyük çaplı uluslararası sergiler için referans olacağı kesin. Çünkü bu yılki bienal belki de bundan önce hiç olmadığı kadar kabul gördü, beğenildi ve alışıldığı üzere "eleştirilmedi". (Bu bir çok nedene bağlı olabilir. Örneğin bienal ilk kez, uluslararası sanat arenasında kabul görmüş bir Amerikalı küratör tarafından gerçekleştiriliyor.) Dan Cameron'un "Şiirsel Adalet" gibi, yakın tarihimize ilişkin önemli olguları ve olayları son derece politik, politik olduğu kadar estetik ve şiirsel bir yaklaşım ile ele alınmasına olanak sağlayan konsepti, daha önceki bienallerin başlıkları göz önüne alındığında –Tutku ve Dalga; Yaşam, Güzellik, Çeviriler/Aktarımlar ve Diğer Güçlükler Üzerine, EgoKaç gibi- üzerinde uzun uzun düşünmeye değer gibi görünüyor.

Bienalin konsepti, hiç kuşkusuz hem sanatçılar, hem de izleyiciler açısından, bir çok önermeyi ve soruyu da beraberinde getirdi, getiriyor. Özellikle, 11 Eylül ve onun ardından Afganistan'ın ve Irak'ın işgali, içeriğini "Şiirsel Adalet" olarak belirleyen Amerikalı bir küratörün elinde nasıl bir temsil alanı oluşturacağı ilk günden itibaren merak konusuydu.

Bu bağlamda, Cameron'un kültürel otorite konumlarını değiştirmek, en azından tartışmaya açmak açısından seçtiği sanatçı ve yapıtlara bakmakta yarar var. Örneğin, Taner Ceylan'ın geçen yıl çoğunu Galerist'te görme imkanı bulduğumuz, –biri hariç- "tepki" uyandıran işlerine değinmek gerekiyor. Galerist'teki sergi kataloğunun matbaa tarafından basılmak istenmemesinden tutun da bir çok açıdan eleştirilen, "ötekileştirilen" çalışmalar bu kez, Antrepo'nun üst katında, en görünen yerlerden birinde, sergileniyor. Ceylan'ın yapıtlarının bir çok kişi tarafından "ahlaksız", "cüretkar", "çirkin" olarak tanımlanmasının nedeni sanırım bunun bir Türk sanatçı tarafından yapılmış olması ve özellikle tuvalde, çıplak erkek figürüne hemen hiç kimsenin alışık olmamasından kaynaklanıyor. Çünkü, şu ya da bu şekilde sanat ile ilişki içine girmiş herkes sanat tarihinin en gözde yapıtlarının çoğunun çıplak ya da nü kadın figürlerden oluştuğunu bilir. Bu tuvallerde çıplak erkekler yerine, kadınlar olsa idi sanırım bu kadar gürültü kopmayacaktı. Taner Ceylan, çıplak erkek resimlerinin yanı sıra, oto-portreleri, özellikle kendi kendisini arkadan cinsel ilişki içinde gösteren resmi ile "çıplak erkek resmi yapan bir erkek sanatçı" olarak da kendini ifşa ediyor. Cinsel kimlik politikaları Türkiye'de çok kolay kabul gören olgulardan değil, bu nedenle cinsel kimliğini olabildiğince açık ifade etme cesaretini gösteren sanatçının, Türk sanat tarihi açısından oldukça önemli bir ilke de imza attığını söyleyebiliriz.

Bienale Batman'dan katılan Fikret Atay, "Asilerin Dansı" adını verdiği videosunda, son derece şiirsel aynı zamanda protest bir varoluşa aracılık ediyor. Bu videonun yansıttığı gerçeğin yanı sıra bienal kataloğunda sanatçı tarafından dile getirilenler, Türk sanat ortamı için de ilginç veriler sunuyor: "Batman'da tek başına olmak, doksan dakikalık bir film gibi yapığın işin süresi kadar varolmaya benzer. Yaptığın işin merkeze gitmesi de, bu filmin vizyona girmesine paralel bir şey. Film bittiğinde var olmak da bitiyor. Ama burada yaşam devam ediyor. Ve ben burada yaşıyorum." Fikret Atay'ın bu sözleri oldukça ilginç. Özellikle de 8. Uluslararası İstanbul Bienali çerçevesinde. Diyarbakır Sanat Merkezi'nde açılacak olan paralel sergi ve Dan Cameron'un bir konferans için oraya gittiği hatırlandığında. Bu süreç bir kez daha; "merkez mi çepere, çeper mi merkeze" sorunsalı üzerine düşünmemize neden oluyor.

Tekrar "merkeze" dönecek olursak; Emir Jacir'in, Filistin'in herhangi bir yerinde, sizin için bir şey yapabilecek durumda olsaydım, benden ne isterdiniz sorusunu yönelttiği kişilerin isteklerinin somutlandığı ve görselleştiği çalışması, şiirsel olduğu kadar algılarımızla oynayan Do Ho Suh'un turuncu tüllerle gerçekleştirdiği merdivenler; Monica Bonvincini'nin "Cehennem Merdivenleri", Monika Sosnowska'nın koridorları; Tania Bruguera'nın çayın özgün bağlamına dönüş sürecini irdelediği çalışması; Zarina Bhimji'nin farklı olanı dinlemek, farklı olana duyarlılık göstermek üzerinden oluşturduğu videosu; Esra Ersen'in toplumsal davranışları ve kimlikleri dil üzerinden sorguladığı yapıtı; Marlene McCarty'nin ergenlik öykülerinden yola çıkarak, ayrıntıladığı resimleri, adaletin şiirsel boyutuna olduğu kadar, politik anlamına da gönderme yapan işlerden.

Özetle, bienal, yaşamın karşıt cephelerini uzlaştırmak, ikilikleri görünür kılmak ve kamusal bir forum yaratmak için sanat bağlamından hepimize yüksek sesle çağrı yapıyor.

Esra Aliçavuşoğlu

aşk, ihanet, yalnızlık vs.

"Aşk kutsaldır, ihanet kötüdür yalnızlık acı verir, Türküm, doğruyum, çalışkanım, evlenip evimin kadını olacağım" benim cümlelerim mi bunlar?

Tiyatro Boyalı Kuş grubu, ikinci oyunları olan 'aşk ihanet yalnızlık vesaire'de, yine kadın deneyiminin görünmezliğini, aşk ilişkilerinde kadınların kendilerine biçilen rollere hapsedilmesini ve özellikle özel alanda ve birincil ilişkilerde kadının tutsaklaştırılmasını eleştiriyor. *Aşk, İhanet, Yalnızlık Vesaire*'de "evet aynen böyle oluyor, hepimizin hayatlarında tek tek bunlar yaşanıyor, ama kimse bundan bahsetmiyor, neden aşkı yaşarken hep kalıplara giriyoruz, neden kadınlık kalıpları çizilmiş, neden güzel, bakımlı ve arzulanan olmak zorundayız, aksi taktirde neden hep deli yaftası yiyoruz ki," dedirten bir oyun. Kurgusu Zeynep Kaçar'a, dramaturjisi Jale Karabekir'e ait olan oyun. yine kadınlık hallerimizi sahneye taşıyor. Burçak Karaboğa ve Zeynep Kaçar'ın canlandırdığı karakterlerde kendimizden bir parça buluyoruz. Oyunun farklı episodlarında aşk'ı Ferhat ile Şirin'in Tiyatro Boyalı Kuş'a ait olan kurgusundan, ihanet'i Tomris Uyar'ın Şahmeran Hikâyesi'nden, yalnızlığı Sait Faik'in Yalnızlığın Yarattığı İnsan'dan, deliliği Tezer Özlü'nün Çocukluğun Soğuk Geceleri'nden dinliyoruz. Ve aşkın ihanetin yalnızlığın deliliğin yüzyıllar boyunca kadınların ortak deneyimi haline getirildiğini fark ediyoruz. Son sahnede güzel, bakımlı, ünlü kadın Star'la, onunla röportaja gelmiş olan ve para kazanmak için boş zamanlarında palyaçoluk yapmak zorunda kalan tiyatrocu, gazeteci kadının yer değiştirmesiyle yaşamlarımızın ne kadar da birbirine değdiğini, nasıl benzer kurgular içine hapsedildiğimizi farkediyoruz. Kurguyu bozmak üzere bavullarını toplayıp sahneden ayrılan kadınlar aramıza karıştıklarında, bize de onları alkışlayarak "devam" demek düşüyor.

Tiyatro Boyalı Kuş'u 5-12-19 Kasım'da Maya Sahnesi'nde izleyebilirsiniz

Melissa Bilal

günahkâr rahibelere ağıt

Tecavüze uğrayan veya evlilik dışı çocuk doğuran kadınların koyu katolik ülkelerde Magdalene Home'lara kapatılarak ölene kadar çalıştırıldıklarını biliyor muydunuz?

Peter Mullan'ın *Günahkâr Rahibeler* adlı filmi, kadına yönelik şiddetin akıl almaz bir şeklini gözler önüne seriyor. Görmüş olanlar Ken Loach'un *My Name is Joe* adlı filmindeki mükemmel oyunu ile Peter Mullan'ı hatırlayacaklar. Mullan bu filminde oyunculuğunun dışında yönetmen olarak da başarılı olduğunu kanıtlıyor. Geçtiğimiz yıl Mullan'a Venedik Film Festivali'nde Altın Aslan ödülünü kazandıran *Günahkâr Rahibeler* Vatikan tarafından lanetlenmiş ama sinema eleştirmenleri tarafından içerdiği mesaj, olağanüstü oyunculuklar, başarılı ve yalın yönetimi ile övgüye layık görülmüştü.

Peter Mullan'ın zaman zaman rahatsız edici bir soğukkanlılıkla anlattığı korkunç, bir o kadar da gerçek öykünün final jeneriği akarken suçlu kadınları cezalandırmak için "Uygar Avrupa"da uygulanan Ortaçağ yöntemlerinin 1996' ya kadar süregeldiklerini dehşetle anlıyorsunuz. Bin yıl önce de şimdi de erkek egemen bu dünyada kadınsan yaşamın sana hediyesi yok.

Film 19. yüzyılda İrlanda'da kurulan Magdalene Home adındaki kadın kurumlarının birinde geçer. Rahibelerin yönetiminde olan bu kurumlar adını İncil'de sözü geçen Maria Magdalene adındaki bir fahişeden alır. Kendisi daha sonra fahişelik yapmaktan vazgeçip özür dilemek için İsa'nın ayaklarına kapanmış bir kadın.

Tecavüze uğramış ve evlilik dışı çocuk sahibi olmuş on binlerce kadın, aileleri tarafından Magdalene evlerine ölünceye kadar yaşamak üzere bırakıldılar. Koyu Katolik zihniyetin sürdüğü bu evlerde kadınlar dünyadan tamamen kopuk yaşayıp, haftanın yedi günü, günde on saat aralıksız olarak otel, üniversite ve diğer kurumların çamaşırlarını yıkadılar. Film "tensel günah" (zorla veya isteyerek) işledikleri için burada aileleri tarafından yaşamaya zorlanan üç genç kızın öyküsünü anlatır.

Ortaçağ Avrupası'nda benzer suçlar işleyen kadınlar Katolik Kilisesi'nin onayıyla yakılırlardı, 20. yüzyılda artık yakılmadılar. Ama kapatıldıkları bu manastırlarda unutulup gittiler. Otuz bine yakın kadın en son çamaşırhanenin de kapatıldığı 1996'ya kadar bu korkunç kurumlarda çaresizlik içinde ömür tükettiler. Peter Mullan olağanüstü oyuncular ve duyarlı bir filmle bize ürkütücü bir ayna tutup her tür bağnaz dini ve içlerinde barındırdıkları cinsiyetçiliği sert eleştirirken kadın özgürlüklerinin ve onları ayakta tutmak için verilen mücadelelerin önemini bir kez daha vurguluyor. Hele ki mücadele edenler kadınlarsa...

Marina

UNUTMAYACAĞIZ AFFETMEYECEĞİZ

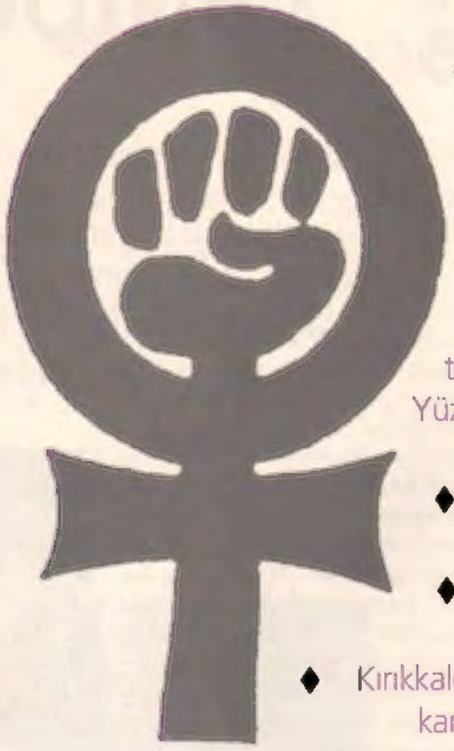

- Trabzon'da Coşkun Demirci karısını sıcak suyla haşladıktan sonra kavanozla başına vurup ardından da cam parçalarıyla keserek öldürdü.
- Diyarbakır'da Gülseren T. On dokuz yaşında boşanmış bir kadındı. Ailesiyle yaşıyordu. Erkeklerle gezdiği dedikoduları üzerine erkek kardaşları Gülseren'i kabloyla boğup öldürdükten sonra tanınmaması için de naylon yakıp yüzüne damlattılar. Yüzü tanınmayacak hale gelen cesedi bir okulun bahçesine attılar.
- Fransız aktrist Marie Trintignant sevgilisi Bertrand Cantat tarafından dövülerek öldürüldü.
- İzmit'te öz babasının tecavüzüne uğrayan on dört yaşındaki N.Ş. hamile kaldı.
- Kırıkkale'de işçi olarak çalışan Adem Kol dokuz aylık hamile karısını karnındaki çocuğuyla birlikte öldürdü.
- Adana'da üç yıl önce ailesi tarafından imam nikâhıyla evlendirilen on altı yaşındaki Suna Yılmaz kocasına dayanamayıp kaçınca kötü yola düştüğü gerekçesiyle abisi tarafından bıçaklanarak öldürüldü.
- Aydın'da madde bağımlısı oldukları iddia edilen dokuz kişi akli dengesi yerinde olmayan Hatice Beltekin'i tecavüz ve işkence ederek öldürdü.
- Adana'da Ali Fatsa daha önce de tecavüz ettiği on üç yaşındaki M.S.C.'ye ikinci kez tecavüz etmek üzereyken yakalandı.
- Turist olarak geldiği İstanbul'da Ayasofya Müzesi görevlisi tarafından taciz edilen

  Shabanna Din şikâyette bulundu.

  Adamın aldığı ceza sadece kademe durdurma ve maaş kesme oldu.
- 2003 son altı ayında güneydoğu illerinde yirmi beş kadın kuşkulu bir şekilde intihar etti!
- Şehmuz Çiftçi üçüncü eşini işkence ile öldürmekten tutuklandı.

  Daha önce ikinci karısını da öldürmüştü.

25 Kasım

Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü

UNUTMAYACAĞIZ AFFETMEYECEĞİZ

- Trabzon'da Coşkun Demirci karısını sıcak suyla haşladıktan sonra kavanozla başına vurup ardından da cam parçalarıyla keserek öldürdü.
- Diyarbakır'da Gülseren T. On dokuz yaşında boşanmış bir kadındı. Ailesiyle yaşıyordu. Erkeklerle gezdiği dedikoduları üzerine erkek kardaşları Gülseren'i kabloyla boğup öldürdükten sonra tanınmaması için de naylon yakıp yüzüne damlattılar. Yüzü tanınmayacak hale gelen cesedi bir okulun bahçesine attılar.
- Fransız aktrist Marie Trintignant sevgilisi Bertrand Cantat tarafından dövülerek öldürüldü.
- İzmit'te öz babasının tecavüzüne uğrayan on dört yaşındaki N.Ş. hamile kaldı.
- Kırıkkale'de işçi olarak çalışan Adem Kol dokuz aylık hamile karısını karnındaki çocuğuyla birlikte öldürdü.
- Adana'da üç yıl önce ailesi tarafından imam nikâhıyla evlendirilen on altı yaşındaki Suna Yılmaz kocasına dayanamayıp kaçınca kötü yola düştüğü gerekçesiyle abisi tarafından bıçaklanarak öldürüldü.
- Aydın'da madde bağımlısı oldukları iddia edilen dokuz kişi akli dengesi yerinde olmayan Hatice Beltekin'i tecavüz ve işkence ederek öldürdü.
- Adana'da Ali Fatsa daha önce de tecavüz ettiği on üç yaşındaki M.S.C.'ye ikinci kez tecavüz etmek üzereyken yakalandı.
- Turist olarak geldiği İstanbul'da Ayasofya Müzesi görevlisi tarafından taciz edilen

  Shabanna Din şikâyette bulundu.

  Adamın aldığı ceza sadece kademe durdurma ve maaş kesme oldu.
- 2003 son altı ayında güneydoğu illerinde yirmi beş kadın kuşkulu bir şekilde intihar etti!
- Şehmuz Çiftçi üçüncü eşini işkence ile öldürmekten tutuklandı.

  Daha önce ikinci karısını da öldürmüştü.

25 Kasım

Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü